

Συγγραφική Ομάδα ΕΚΠΑ

Ελληνική Γλώσσα

Οι αξίες μας: Δράση

4η Τάξη Δημοτικού

Βιβλίο Μαθητή

2ο τεύχος

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονιστής/τρια / Αξιολογητής/τρια

Αξιολογητής/τρια

Αξιολογητής/τρια

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

Υπεύθυνος/η Διδακτικού Πακέτου για το Ινστιτούτο
Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μαρία Σουβλίδη
Εν ενεργεία εκπαιδευτικός

Κωνσταντίνα Κασούμη
Εν ενεργεία εκπαιδευτικός

Αικατερίνη Δογραμματζή
Εν ενεργεία εκπαιδευτικός

Ιωάννα Ζησιμοπούλου
Πτυχιούχος Πληροφορικής

Γαβριήλ Μποζιονέλος
Πτυχιούχος Γραφιστικής

Θεοδώρα Τζιαμπάζη
Σύμβουλος Β' ΙΕΠ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Συγγραφική Ομάδα ΕΚΠΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Σειρά: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Ελληνική Γλώσσα

Οι αξίες μας: Δράση

4η Τάξη Δημοτικού

Βιβλίο Μαθητή
2ο τεύχος

Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης της Περιουσίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΚΠΑ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης

Διονύσιος Μουρελάτος

Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης

Στυλιανός Μαυρατζάς

Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»

Η παρέα μας

Συντελεστές

Επιστημονική υπεύθυνη: Ευγενία Μαγουλά Καθηγήτρια Γλωσσολογίας ΕΚΠΑ

Υπεύθυνος έργου: Νικόλαος Θωμαΐδης Καθηγητής Αναλυτ. Χημείας ΕΚΠΑ, Πρόεδρος ΕΑΔΠΠΑ

Συντονισμός Δημοτικού: Γεωργία Στύλου Δρ. Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας ΠΕ70 & Ευγενία Μαγουλά

Συντονισμός 4ης τάξης: Ασημίνα Γεραμάνη ΜΑ ΠΕ70

Συγγραφική ομάδα 4ης τάξης: Ασημίνα Γεραμάνη, Ευγενία Μαγουλά, Γεωργία Στύλου, Αθηνά Μακροπόδη ΠΕ70, Βασιλική Παπαδοπούλου Δρ. ΠΕ70, Γιάννης Ρένεσης ΜΑ ΠΕ70, Σταυρούλα Χρυσαιφίδη ΜΑ ΠΕ70

Επιμέλεια διδασκαλίας λεξιλογίου: Αγγελική Ευθυμίου Καθηγήτρια Γλωσσολογίας Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Παρασκευή Θώμου Καθηγήτρια Γλωσσολογίας Πανεπιστήμιο Κρήτης

Συμβουλευτική ομάδα σε ειδικά θέματα: Χρύσα Κουράκη Επίκ. Καθηγήτρια Παιδικής Λογοτεχνίας, Αντωνία Μήτση, Δρ. Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας ΠΕ70, Φωτεινή Πολυχρόνη Καθηγήτρια Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας ΕΚΠΑ

Εικονογράφηση: Ανδρέας Κιτανίδης

Σχεδιασμός, οπτική επιμέλεια & σελιδοποίηση: Νικολέττα Βασιλείου

Δημιουργία ειδικών Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων: Ασημίνα Γεραμάνη, Βασιλική Παπαδοπούλου, Σταυρούλα Χρυσαιφίδη, Γιάννης Ρένεσης, Αθηνά Μακροπόδη

Συντονισμός & Τεχνική Επιμέλεια Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων: Κωνσταντίνος Τσιμπάνης Μηχανικός Πληροφορικής ΕΚΠΑ

Δικαιούχος συγγραφής: ΕΑΔΠΠΑ-Εκδόσεις ΕΚΠΑ

Σύμβολα

ακουστικό κείμενο

παραγωγή προφορικού λόγου

κατανόηση γραπτού λόγου

συνεργασία σε προφορικό και γραπτό λόγο

κατανόηση προφορικού λόγου

παραγωγή γραπτού λόγου

χρήση λεξικού

σκέφτομαι - ιδέα

παρατηρώ, ενώνω, κυκλώνω

ομαδική δραστηριότητα

άσκηση ορθογραφίας

διαβάθμιση δυσκολίας

Περιεχόμενα

3. Εθελοντισμός: Όλοι για όλους

3.1 Θέλουμε να βοηθήσουμε

- 1 Κάνε το καλό!
- 2 Εθελοντισμός σημαίνει θέλω...
- 3 Ο εθελοντισμός στη ζωή μας

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

3.2 Μέρες χαράς και προσφοράς

- 4 Κοινωνικό παντοπωλείο Δήμου Θέρμης
- 5 Μικροί εθελοντές, να τι μπορούν να κάνουν!
- 6 Γιατί να γίνουμε εθελοντές

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

3.3 Εθελοντές από καρδιάς

- 7 Όταν δίνεις, έχεις!
- 8 Βιβλιοθήκη σε δύο ρόδες

3.4 Επανάληψη

4. Νους υγιής εν σώματι υγιεί

4.1 Αθλητισμός για όλους

- 1 Ο Αυθεντικός Μαραθώνιος της Αθήνας
- 2 Μαθητές σε αγώνες δρόμου

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

- 3 Δύο νέοι πρωταθλητές ιστιοπλοΐας μιλούν για το άθλημα

4.2 Ολυμπιακοί Αγώνες

- 4 Αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων τον 19ο αιώνα: Αθήνα 1896
- 5 Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

4.3 Αγωνιζόμαστε με σώμα και ψυχή

- 6 Η μοναξιά του Φειδιππίδη

- 7 Μια λαμπρή νίκη

4.4 Επανάληψη

5. Στα μονοπάτια της φύσης

5.1 Βόλτα στο δάσος

- 1 Οι θησαυροί του δάσους
- 2 Στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

- 3 Δασικές πυρκαγιές και προστασία των δασών

5.2 Ανακαλύπτουμε την ομορφιά της φύσης

- 4 Κάτω από την επιφάνεια της γης...

- 5 Ένα σπάνιο σπήλαιο

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

- 6 Η Οίτη, το βουνό με...

5.3 Εξορμήσεις και περιπέτειες

- 7 Ράφτινγκ στο ποτάμι

- 8 Τα ψηλά βουνά

5.4 Επανάληψη

Επετειακά

Απόκριες

- 1 Ο παράξενος χαρταετός

25η Μαρτίου 1821

- 2 Το μήνυμα της Επανάστασης
- 3 Κωνσταντής, ο μπουρλοτιέρης

ΚΕΝΤΡΟ ΑΔΕΣΠΟΤΩΝ ΖΩΩΝ

Στο σχολείο
συγκεντρώσαμε τροφές
για τα αδέσποτα ζώακια.

Ευχαριστούμε
πολύ, παιδιά!
Είναι σημαντική
αυτή η προσφορά.

Βασικά ερωτήματα:

- Τι γνωρίζετε για τον εθελοντισμό;
- Πώς μπορούν να γίνουν τα παιδιά εθελοντές;
- Γιατί να προσφέρουμε;
- Ποιες μορφές μπορεί να λάβει ο εθελοντισμός;

5 Δεκεμβρίου

ΔΙΕΘΝΗΣ ΗΜΕΡΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

ΑΙΜΟΔΟΣΙΑ

Κύριε, θα δώσετε
και εσείς αίμα;

Γίνε εθελοντής
αιμοδότης

Ναι, φυσικά! Η αιμοδοσία
είναι μια πράξη αγάπης!

Και εγώ θα ήθελα να γίνω
αιμοδότρια όταν μεγαλώσω.

1 Κάνε το καλό!

Ξημέρωσε μια νέα ημέρα, γεμάτη ευκαιρίες!
 «Τι θα ήθελες να κάνεις;», ρώτησε ο Γαλήνιος τον Κου.
 «Κάτι σημαντικό! Να διορθώσω όλα όσα είναι λαθεμένα!
 Ας προσπαθήσουμε να σώσουμε τον κόσμο», είπε ο Κου.
 Ο Γαλήνιος χαμογέλασε και είπε: «Πολυαγαπημένε μου Κου, κάθε φορά που κάνεις κάτι καλό, σώζεις και από λίγο τον κόσμο».

Muth J.,(2023). *Ο Γαλήνιος και ο Κου Σώζουν τον κόσμο*. Εκδόσεις Άγκυρα

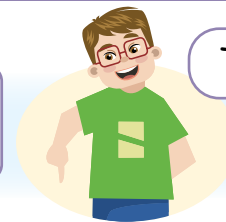
1 Τι θα ήθελε να κάνει ο Κου και τι πιστεύει ο Γαλήνιος.

1. Ο Κου θα ήθελε _____.
2. Από την άλλη ο Γαλήνιος πιστεύει ότι _____.

2 Με ποια από τις δύο απόψεις συμφωνείτε περισσότερο και γιατί;

3 «Κάθε φορά που κάνεις κάτι καλό σώζεις και από λίγο τον κόσμο»; Σχολιάζουμε την άποψη, όπως την αντιλαμβανόμαστε.

4 Βρίσκουμε παραδείγματα όπου μικρές καθημερινές πράξεις μπορούν να κάνουν τον κόσμο καλύτερο γύρω μας.

Τι σημαίνει εθελοντισμός;

2 Εθελοντισμός σημαίνει θέλω...

Εθελοντισμός είναι μια λέξη που ακούμε συχνά. Προέρχεται από το αρχαίο ρήμα «έθελω». Σημαίνει το έργο που προσφέρουμε με τη θέλησή μας, χωρίς να περιμένουμε αμοιβή ή ανταλλάγματα. Ο εθελοντισμός είναι συνήθως μια εργασία προσφοράς προς την κοινωνία και δεν αμείβεται. Η ανταμοιβή μας είναι η ικανοποίηση και η χαρά που νιώθουμε.

Για παράδειγμα, μπορούμε να φροντίσουμε την καθαριότητα ενός πάρκου της περιοχής μας ή να προσφέρουμε είδη πρώτης ανάγκης σε ανθρώπους που τα χρειάζονται.

1 Σωστό ή Λάθος; Βάζω ✓.

	Σ	Λ
1. Ο εθελοντισμός είναι μορφή εργασίας με μικρή αμοιβή.		
2. Συμμετέχοντας στον εθελοντισμό νιώθουμε χαρά.		
3. Οι εθελοντικές δράσεις αφορούν μόνο την προστασία της φύσης.		
4. Μια εθελοντική δράση είναι ο καθαρισμός ενός πάρκου.		

2 Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη.

1. Ποιες μορφές εθελοντισμού γνωρίζουμε; Αναφέρουμε παραδείγματα.
2. Γιατί οι εθελοντές αισθάνονται όμορφα συναισθήματα;

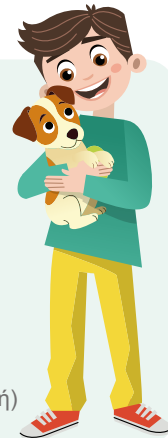

3 Ο εθελοντισμός στη ζωή μας

α. Ομάδα προστασίας αδέσποτων Καστοριάς

Γνωρίσαμε τους εθελοντές και τις εθελόντριες που φροντίζουν αδέσποτα ζώα. Μας ενημέρωσαν πώς μπορούμε να υιοθετήσουμε ένα αδέσποτο ζώο. Ο Σύλλογος Γονέων του Σχολείου, μάλιστα, πρόσφερε συμβολικά τροφή και σκεπάσματα για τα αδέσποτα ζωάκια. Το μήνυμα των εθελοντών είναι: «Η ζωή των αδέσποτων είναι ασπρόμαυρη. Γίνε εσύ το χρώμα στη ζωή τους.»

3ο Δημοτικό Σχολείο Καστοριάς, (διασκευή)

β. Εθελοντική αιμοδοσία: πράξη ανθρωπιάς και αλληλεγγύης

«Δώσε αίμα, χάρισε ζωή!». Τη Δευτέρα 20 Δεκεμβρίου, πραγματοποιήθηκε εθελοντική αιμοδοσία στο σχολείο μας σε συνεργασία με το Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Λάρισας. Γονείς και δάσκαλοι μας δίδαξαν το καλύτερο μάθημα μέσα από τις πράξεις τους. Εμείς, οι μαθητές, είδαμε τους δασκάλους μάς και τους γονείς μας να προσφέρουν αίμα και υποσχθήκαμε να γίνουμε εθελοντές αιμοδότες, όταν μεγαλώσουμε.

Νοιάζομαι και Δρω, (διασκευή)

1 Συζητάμε.

1. Ποιες εθελοντικές δράσεις των σχολείων αναφέρονται στα δύο κείμενα;

2 Σωστό ή Λάθος; Βάζω .

	Σ	Λ
1. Τα αδέσποτα ζώα ζουν σε ασπρόμαυρα σπιτάκια.		
2. Οι μαθητές ενδιαφέρθηκαν να μάθουν για την υιοθεσία ενός αδέσποτου ζώου.		
3. Η αιμοδοσία πραγματοποιήθηκε χάρη στην προσφορά γονέων και δασκάλων.		
4. Οι μαθητές υποσχέθηκαν να δώσουν αίμα τον επόμενο μήνα.		

3 Σε μία παράγραφο παρουσιάζουμε μια εθελοντική δράση του σχολείου μας.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

4 Οικογένεια της λέξης «θέλω»

Καταγράφουμε λέξεις από τα κείμενα.

θέλω					
θέληση	εθελοντισμός				

5 Θεματικό λεξιλόγιο: εθελοντισμός

Συμπληρώνουμε τον πίνακα με λέξεις από τα κείμενα α) και β) και με άλλες που θα σκεφτούμε.

Ρήματα	Ουσιαστικά	Επίθετα
δίνω, χαρίζω	εθελοντής, εθελόντρια	
		ωφέλιμος, -η, -ο
	αιμοδοσία, αλληλεγγύη	
συμμετέχω, συνεργάζομαι		φιλανθρωπικός, -ή, -ό

Οικογένεια της λέξης «αμείβω»

Ο εθελοντισμός είναι μια μορφή εργασίας που δεν **αμείβεται**. Η **αμοιβή** μας είναι η χαρά της προσφοράς. Αυτή είναι η μεγαλύτερη **ανταμοιβή**.

Γράφονται με -ει-		Γράφονται με -οι-	
αμείβω	αμείβομαι	αμοιβή	
ανταμείβω	αμειβόμενος, -η, -ο	ανταμοιβή	αμοιβαίος, -α, -ο

Συμπληρώνουμε το κείμενο με λέξεις της οικογένειας «αμείβω».

Η εθελοντική απασχόληση δεν είναι _____ εργασία. Οι εθελοντές προσφέρουν χωρίς να _____ . Η _____ τους είναι η χαρά και το χαμόγελο όσων βοηθούν. Τελικά, μέσα από πράξεις εθελοντισμού χτίζονται σχέσεις _____ σεβασμού, φιλίας και αλληλεγγύης.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Συμπλήρωμα συνδετικών ρημάτων: το κατηγορούμενο

«Η ζωή των αδέσποτων είναι **ασπρόμαυρη**.
Γίνε εσύ το **χρώμα** στη ζωή τους!»

- Υπογραμμίζουμε τα ρήματα με **κόκκινο** χρώμα και τα υποκείμενα με **μοβ** χρώμα.
- Σε ποιον αναφέρεται η λέξη **ασπρόμαυρη**; _____
- Σε ποιον αναφέρεται η λέξη **χρώμα**; _____

Κατανοούμε: Το **κατηγορούμενο**

Είναι η λέξη που δίνει στο υποκείμενο ένα χαρακτηριστικό, μια ιδιότητα.
Το υποκείμενο με το κατηγορούμενο συνδέονται με ένα **συνδετικό*** ρήμα.

Ρήματα που λειτουργούν ως συνδετικά:

είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, δείχνω, ονομάζομαι, θεωρούμαι, εκλέγομαι, ορίζομαι, διορίζομαι κ.ά.

Το «κατηγορούμενο» μπορεί να είναι ενδεικτικά:

- α. επίθετο** → Η εθελόντρια φαίνεται πρόθυμη.
- β. ουσιαστικό** → Η αιμοδοσία είναι προσφορά.
- γ. φράση** → Τα ζώα θεωρούνται οι πιο πιστοί φίλοι του ανθρώπου.

Στις προτάσεις, υπογραμμίζουμε με **πράσινο** το κατηγορούμενο.

Εφαρμόζουμε:

Σχηματίζουμε προτάσεις με συνδετικό ρήμα και κατηγορούμενο.

Υποκείμενο	Συνδετικό ρήμα	Κατηγορούμενο
α. Οι μαθητές και οι μαθήτριες	_____	_____
β. Τα αδέσποτα ζώα	_____	_____
γ. Οι μικροί εθελοντές	_____	_____

Ουσιαστικά θηλυκά σε -η, δισύλλαβα

Κάθε μικρή πράξη
μας μετράει...

Τελικά, αν όλοι ενώσουμε
τις **δυνάμεις** μας, μπορούμε να
δώσουμε **λύσεις** σε καθημερινά,
σημαντικά προβλήματα!

► Πώς κλίνονται;

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ονομαστική	η πράξη	οι πράξεις
Αιτιατική	την πράξη	τις πράξεις
Γενική	της πράξης	των πράξεων

Το ίδιο κλίνονται: η λέξη, η πόλη, η τάξη, η δράση κ.ά.

Πόσες διαφορετικές καταλήξεις έχουν;

- στον ενικό αριθμό: _____
- στον πληθυντικό αριθμό: _____

*Λέγεται συνδετικό επειδή συνδέει το υποκείμενο με την ιδιότητα, δηλαδή με το κατηγορούμενο.

Ουσιαστικά θηλυκά σε -η, τρισύλλαβα

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ονομαστική	η δύναμη	οι δυνάμεις
Αιτιατική	τη δύναμη	τις δυνάμεις
Γενική	της δύναμης	των δυνάμεων

Στα τρισύλλαβα, στον πληθυντικό αριθμό, ο τόνος μετακινείται στην παραλήγουσα.

Το ίδιο κλίνουνται: η πρόταση, η απάντηση, η απόφαση, η έκταση, κ.ά.

Προσοχή στην ορθογραφία: της δύναμης – τις δυνάμεις

Εφαρμόζουμε:

Τα παιδιά σκέφτηκαν απλές _____ (πράξη) αλληλεγγύης με τις οποίες θα έδιναν _____ (λύση) σε καθημερινά προβλήματα. Από τη συζήτηση των _____ (πρόταση) στην ομάδα της _____ (τάξη) τα παιδιά πήραν τις _____ (απόφαση) τους σχετικά με την οργάνωση των εθελοντικών _____ (δράση) που θα εφαρμόσουν.

Έχεις ακούσει για το κοινωνικό παντοπωλείο*;

Πάμε να ακούσουμε;

Κάτι έχω ακούσει αλλά θα ήθελα να μάθω περισσότερα.

Πάμε!

4 Κοινωνικό παντοπωλείο Δήμου Θέρμης

1 Σωστό ή Λάθος; Βάζω . Ακούω προσεκτικά:

	Σ	Λ
Παράδειγμα Το κοινωνικό παντοπωλείο βρίσκεται στον Δήμο Θεσσαλονίκης.		☒
1. Το κοινωνικό παντοπωλείο του Δήμου Θέρμης δημιουργήθηκε το 2019.		
2. Το πρώτο βασικό πρόβλημα που ήθελε να αντιμετωπίσει η ομάδα του κοινωνικού παντοπωλείου είναι η έλλειψη τροφίμων.		
3. Στο κοινωνικό παντοπωλείο απασχολούνται άτομα που θέλουν να προσφέρουν.		
4. Η ομάδα του κοινωνικού παντοπωλείου ασχολείται μόνο με την προσφορά τροφίμων σε ανθρώπους που έχουν ανάγκη.		
5. Το κοινωνικό παντοπωλείο εξυπηρετεί περίπου 150 άτομα.		
6. Το κοινωνικό παντοπωλείο βοηθά και οικογένειες με παιδιά στις οποίες οι γονείς είναι άνεργοι.		

* παντοπωλείο: Μικρό κατάστημα που πουλάει προϊόντα πρώτης ανάγκης.

2 Ακούω για δεύτερη φορά και συμπληρώνω τις λέξεις.

Ο κόσμος έχει αγκαλιάσει το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου Θέρμης εδώ και πολλά χρόνια. Το κοινωνικό παντοπωλείο δημιουργήθηκε την περίοδο που στην Ελλάδα άρχιζε η (1) _____ κρίση. Οι δημιουργοί του κοινωνικού παντοπωλείου προσπάθησαν να αναπτύξουν μια ομάδα η οποία βασίζεται σε (2) _____.

Βασική αρχή της ομάδας του κοινωνικού παντοπωλείου είναι η (3) _____ που σημαίνει να βλέπεις το πρόβλημα του άλλου και να τον στηρίζεις σε αυτό. Η ομάδα του κοινωνικού παντοπωλείου εξυπηρετεί μονογονεϊκές (4) _____, άτομα με (5) _____ ανάγκες, (6) _____ και οικογένειες με παιδιά όπου ξαφνικά μένουν και οι δύο γονείς (7) _____.

3 Συζητάμε στην τάξη:

- Αναφέρουμε ποιος είναι ο στόχος του κοινωνικού παντοπωλείου.
- Γιατί ονομάζεται «κοινωνικό» αυτό το παντοπωλείο; Σε τι διαφέρει από τα άλλα;

4 Σχεδιάζουμε μία δράση εθελοντισμού με την οποία θα μπορούσαμε να προσφέρουμε βοήθεια στους συνανθρώπους μας.

1. Καταγράφουμε σε ζευγάρια τις ενέργειες που θα κάνουμε για την υλοποίησή της. (π.χ. Ποιους ρόλους θα αναλάβουμε, τι είδους βοήθεια, τι θα συγκεντρώσουμε κτλ.).
2. Δημιουργούμε ένα ενημερωτικό φυλλάδιο.
3. Ενημερώνουμε τους μαθητές των άλλων τάξεων αλλά και τους γονείς μας.
4. Ολοκληρώνοντας τη δράση μας συζητάμε για τα αποτελέσματά της, για τον σχεδιασμό της δράσης μας και για τους τρόπους υλοποίησής της. Στο τέλος οι ομάδες παρουσιάζουν στην τάξη όσα κατέγραψαν.

5 Μικροί εθελοντές, να τι μπορούν να κάνουν!

Εβδομάδα «καθαριότητα σχολικής αίθουσας»:

Τα παιδιά αναλαμβάνουν να διατηρούν καθαρή και τακτοποιημένη την τάξη τους από το πρωί μέχρι τη λήξη των μαθημάτων.

Καλλωπισμός μιας περιοχής:

Τα παιδιά υιοθετούν έναν χώρο στο χωριό ή στην πόλη τους και αναλαμβάνουν να φυτέψουν δέντρα ή λουλούδια για να τον ομορφύνουν.

Χριστουγεννιάτικο παζάρι:

Τα παιδιά δημιουργούν κάρτες, στολίδια και μικρά αντικείμενα. Τα διαθέτουν στο παζάρι για πώληση. Με τα χρήματα που συγκεντρώνουν αγοράζουν γλυκά ή μικρά δώρα και επισκέπτονται ένα γηροκομείο ή ένα ορφανοτροφείο.

Συλλογικό έργο. (2017). eBooks4Greeks. Ανάκτηση από Publications.gov.cy: <https://www.ebooks4greeks.gr/kaliergia-ethlontismou-ke-energou-politi-sta-sholia> (διασκευή)

1 Αντιστοιχίζουμε.

1. Καθαριότητα σχολικής αίθουσας
2. Καλλωπισμός περιοχής
3. Χριστουγεννιάτικο παζάρι

- α. υιοθεσία ενός χώρου
- β. κάρτες
- γ. απορρίμματα (χαρτιά, συσκευασίες κτλ.)
- δ. δεντροφύτευση
- ε. συκέντρωση χρημάτων
- ζ. στολίδια
- η. αγορά δώρων ή γλυκών

2 Ποια από τις δράσεις προτιμάμε; Κάνουμε ψηφοφορία και καταγράφουμε τα αποτελέσματα:

- α. β. γ. δ. καμία από τις παραπάνω

3 Χωριζόμαστε σε ομάδες ανάλογα με την επιλογή μας. Ετοιμάζουμε τα επιχειρήματά μας για να υποστηρίξουμε την επιλογή μας. Όσοι επέλεξαν το (δ) σκέφτονται και προτείνουν μια άλλη εθελοντική δράση και παρουσιάζουν συνοπτικά τον τρόπο υλοποίησής της.

2. Σύνθετες λέξεις με το «καλλ-»

Οι μαθητές ανέλαβαν εθελοντικά τον **καλλωπισμό** μιας περιοχής.

Μία γνωστή **καλλιτέχνης** θα ζωγραφίσει τους γκρίζους τοίχους.

► Ποιο είναι το κοινό μέρος στις χρωματισμένες λέξεις; _____

καλλ(ι): αρχαίο επίθετο (ουδ.) καλόν, κάλλιον (= καλύτερο), το κάλλος (= η ομορφιά)

► Ποιες σημασίες έχει το «καλλ-» στη σύνθεση;

καλλωπισμός ο: 1. περιποίηση και διακόσμηση ενός χώρου.

2. περιποίηση της εξωτερικής εμφάνισης ενός ανθρώπου.

καλλωπίζω: βελτιώνω την εμφάνιση κάποιου, τον ομορφαίνω

α. Αναζητάμε στο λεξικό και άλλες λέξεις που έχουν τη λέξη «**κάλλος**».

καλλιτέχνης, _____

β. Υπάρχουν ονόματα και τοπωνύμια από την αρχαία λέξη «**κάλλος**»: Καλλιόπη,

Καλλιθέα, _____

Μαθαίνουμε να γράφουμε σωστά τις λέξεις με α'συνθετικό το «**παντο-**» και το «**καλλ-**».

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ**Πώς δίνω έμφαση στο πρόσωπο**

Οι μικροί μαθητές δημιούργησαν **μόνοι τους** κάρτες!

Ναι, και τις έδωσαν **οι ίδιοι** στους ηλικιωμένους που επισκέφτηκαν.

► Με τους τύπους **μόνοι τους** και **οι ίδιοι** τι προβάλλεται στην πρόταση;

Προβάλλεται _____

Οι αντωνυμίες **ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο** και **μόνος μου, μόνη μου, μόνο μου** χρησιμοποιούνται για να δώσουν έμφαση σε ένα πρόσωπο. (**Οριστικές αντωνυμίες**)

Εφαρμόζουμε:

Συμπληρώνουμε το κείμενο με τις αντωνυμίες που δίνουν έμφαση στα πρόσωπα των ρημάτων.

Η ομάδα των εθελοντών μαθητών επισκέφτηκε τους μαθητές της Α' και Β' τάξης.

Οι μαθητές είχαν επιλέξει _____ μικρά παραμύθια και μύθους του

Αισώπου και τα διάβασαν _____ στους μικρούς μαθητές.

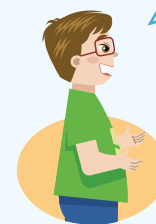
Οι μικροί μαθητές χάρισαν στους επισκέπτες όμορφα χριστουγεννιάτικα στολίδια

που είχαν κατασκευάσει _____.

Κτητικές αντωνυμίες

Μπορούμε να δημιουργήσουμε τη **δική μας** εθελοντική ομάδα προσφοράς!

Θέλετε να συγκεντρώσουμε παιχνίδια **δικά μας** και να τα προσφέρουμε σε παιδιά του Νοσοκομείου Παιδών;

Πολύ ωραίες οι ιδέες σας! Να τις προτείνουμε στη δασκάλα μας.

► Με τους τύπους **δική μας, δικά μας** και **μας, σας**, τι προβάλλεται στις προτάσεις; Προβάλλεται _____

Κτητικές αντωνυμίες

- Οι κτητικές αντωνυμίες **δικός μου, δική σου, δικό του, δικό μας** κτλ. δηλώνουν σε ποιον ανήκει κάτι. Οι αδύνατοι τύποι **μου, σου, του, της** κτλ. τοποθετούνται μετά από το ουσιαστικό για το οποίο γίνεται λόγος.
Έδωσα το τετράδιό μου.
- Οι emphaticοί τύποι **δικός μου, δική μου, δικό μου** κτλ., μπορούν να τοποθετηθούν πριν ή μετά το ουσιαστικό.
Να συγκεντρώσουμε δικά μας παιχνίδια.
Να συγκεντρώσουμε παιχνίδια δικά μας.
Έδωσα το τετράδιό μου. Έδωσα το δικό μου τετράδιο.

Εφαρμόζουμε:

Ξαναγράφουμε τα τμήματα του κειμένου που είναι με έντονα γράμματα χρησιμοποιώντας κτητικές αντωνυμίες **δικός μας, δική μας, δικό μας** κτλ.

- Οι μαθητές της τάξης μας συμμετείχαν στο φιλανθρωπικό παζάρι του σχολείου με τις χειροποίητες κατασκευές τους. Χρησιμοποιώντας τα υλικά τους δημιούργησαν χριστουγεννιάτικα στολίδια, κάρτες, ημερολόγια και καρβάνια με πρωτότυπα σχέδια. Ήταν όλοι πολύ χαρούμενοι για την προσπάθειά τους που είχε, τελικά, μεγάλη επιτυχία.
- Οι μαθητές _____ της δικής μας τάξης _____ συμμετείχαν στο φιλανθρωπικό παζάρι του σχολείου με _____. Χρησιμοποιώντας _____ δημιούργησαν χριστουγεννιάτικα στολίδια, κάρτες, ημερολόγια και καρβάνια _____. Ήταν όλοι πολύ χαρούμενοι για τη _____ που είχε, τελικά, μεγάλη επιτυχία.

Το επιχειρηματολογικό κείμενο

- Όταν υποστηρίζουμε μία άποψη με επιχειρήματα:
- Στην αρχή εισάγουμε τη γνώμη μας.
 - Στη συνέχεια αιτιολογούμε τη γνώμη μας.
 - Στο τέλος καταλήγουμε σε συμπέρασμα.

Τα επιχειρήματα: είναι μια σειρά σκέψεων που εκφράζουμε για να υποστηρίξουμε τη γνώμη μας και για να αντικρούσουμε την άποψη του συνομιλητή μας.

1 Εντοπίζουμε τα μέρη του επιχειρηματολογικού κειμένου στο κείμενο «Γιατί να γίνουμε εθελοντές», σελ. 20.

Το επιχειρηματολογικό κείμενο		
Τα μέρη (η δομή)	Γλωσσικά στοιχεία	Παραδείγματα από το κείμενο
1. Η θέση μας	Ρήμα στο παρόν, 3 ^ο πρόσωπο	Ο εθελοντισμός προσφέρει...
2. Τα επιχειρήματά μας	<ul style="list-style-type: none"> • Κατά τη γνώμη μου, πιστεύω ότι... • Δευτερεύουσες προτάσεις (αιτιολογικές, χρονικές, αποτελεσματικές) • Παραδείγματα • Η αντίθετη άποψη (από την άλλη πλευρά, ωστόσο...) Η σύνδεση των επιχειρημάτων γίνεται με συνδετικές λέξεις όπως: αρχικά, επιπλέον, επίσης...	Πρώτα απ'όλα _____ _____ _____ Γινόμαστε δραστήριοι για να _____ _____ _____ Ακόμη, _____ _____ _____
3. Το συμπέρασμά μας	Λέξεις και φράσεις που δείχνουν συμπέρασμα ή και προτροπή.	Επομένως αξίζει να γίνουμε...

2 Σκεφτόμαστε να δημιουργήσουμε μια εθελοντική ομάδα για να φροντίζουμε το πάρκο της γειτονιάς μας. Γράφουμε ένα κείμενο με 3 επιχειρήματα για να πείσουμε τους συμμαθητές μας να συμμετάσχουν στην ομάδα. Ακολουθούμε τη δομή του επιχειρηματολογικού κειμένου.

7 Όταν δίνεις, έχεις!

Η Έλλη αγαπάει πολύ τη γιαγιά της. Η γιαγιά Ελένη κάνει τα ωραιότερα γλυκά του κόσμου. Φτιάχνει τούρτες, κέικ και μπισκότα. Σήμερα θα ζυμώσουν ψωμί μαζί. Η γιαγιά της υποσχέθηκε ότι θα φτιάξουν πολλά ψωμάκια.

«Μα ποιος θα φάει τόσα ψωμάκια γιαγιά;», ρωτάει η Έλλη. Η γιαγιά χαμογελάει πονηρά. «Θα δεις, Ελλάκι μου, θα δεις...»

Το απόγευμα, η Έλλη με τη γιαγιά της κι ένα τεράστιο κουτί γεμάτο φρεσκοψημένα ψωμάκια βγαίνουν στον δρόμο. Δυο στενά πιο κει σταματάνε μπροστά σ' ένα μεγάλο κτίριο. Πάνω από την πόρτα έχει μια ταμπέλα «ΟΙΚΟΣ ΕΥΓΗΡΙΑΣ: Η ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ». Λίγο πριν χτυπήσουν το κουδούνι, η Έλλη ρωτάει τη γιαγιά της ποια είναι η τρίτη ηλικία. «Η δικιά μου, αγάπη μου. Εσύ είσαι στην πρώτη, ο μπαμπάς και η μαμά στη δεύτερη κι εγώ στην τρίτη», της λέει η γιαγιά.

Αυτό το σπίτι έχει πολλά δωμάτια και το κάθε δωμάτιο είναι γεμάτο γιαγιάδες και παππούδες. Η γιαγιά Ελένη προχωράει γελώντας και τους χαιρετάει όλους. Μπαίνουν στο μεγάλο σαλόνι, κάθονται στον καναπέ και η γιαγιά συστήνει την Έλλη. Όλοι θέλανε κάτι να της πουν και κάτι να της δείξουν. Είπαν τραγούδια, παραμύθια και κέρασαν τα ψωμάκια. Όταν νύχτωσε πολύ, τους αποχαιρέτησαν όλους και βγήκανε στον δρόμο.

«Γιαγιά, τα ψωμάκια μας, τα φάγανε όλα;» «Όλα. Να 'ταν κι άλλα».

Η Έλλη πεινάει, αλλά δεν το λέει στη γιαγιά της. Δεν πρόλαβε ούτε ένα ψωμάκι. Η γιαγιά χαμογελάει...

«Μην ανησυχείς, Έλλη. Στον φούρνο μας πάντα ένα γλυκό ψωμάκι περιμένει κάποιον πεινασμένο».

Η Έλλη θυμάται καλά ότι πριν φύγουν από το σπίτι αδειάσανε όλο τον φούρνο. Πώς κρύφτηκε αυτό το μικρό ψωμάκι μέσα; Η γιαγιά σκύβει και τη φιλάει. «Όταν δίνεις, έχεις!» της ψιθυρίζει.

Παπαγιάννη, Μ., Η μουσική συνταγή της Έλλης. Εκδόσεις Πατάκη

1

α. Ο αφηγητής στο παραπάνω κείμενο είναι (Επιλέγω με)

α η Έλλη

β η γιαγιά Ελένη

γ η συγγραφέας

β. Το θέμα του κειμένου είναι: _____

γ. Τι σημαίνει «οίκος ευηρίας»; Πώς αλλιώς λέγεται; _____

2

Βάζουμε αρίθμηση στις προτάσεις, ώστε να ανταποκρίνονται στη σωστή χρονική σειρά.

1	Όλοι μαζί είπαν τραγούδια και παραμύθια.
	Η Έλλη μαζί με τη γιαγιά της έφτιαξαν ψωμάκια.
	Η Έλλη και η γιαγιά της κέρασαν τους ηλικιωμένους.
	Νύχτωσε και πήραν το δρόμο της επιστροφής.
	Η Έλλη και η γιαγιά της επισκέφτηκαν έναν οίκο ευηρίας.
	Η γιαγιά Ελένη σύστησε την Έλλη στις γιαγιάδες και στους παππούδες.
	Η γιαγιά είπε στην Έλλη πως στο σπίτι έχει ένα ακόμη ψωμάκι για εκείνη.

3

Χωριζόμαστε σε ομάδες. Επιλέγουμε μια ερώτηση και την παρουσιάζουμε στην τάξη.

α. Τι σημαίνει η πρόταση «Όταν δίνεις, έχεις!»;

β. Γιατί η γιαγιά Ελένη συνηθίζει να πηγαίνει στο γηροκομείο;

γ. «Όλοι ήθελαν κάτι να της πουν και κάτι να της δείξουν».

Σκεφτόμαστε τι μπορεί να ήταν αυτά και ετοιμάζουμε έναν διάλογο.

4

Πώς άραγε αισθάνθηκαν οι ηλικιωμένοι με την επίσκεψη της γιαγιάς και της εγγονής; Εντοπίζουμε τα σημεία που δείχνουν τις αντιδράσεις και τα συναισθήματά τους. Γράφουμε μία παράγραφο αιτιολογώντας γιατί είναι καλό να επισκεπτόμαστε του ηλικιωμένους συνανθρώπους μας.

8 Βιβλιοθήκη σε δύο ρόδες

- 1** Διαβάζουμε τον τίτλο του κειμένου και διατυπώνουμε υποθέσεις για το περιεχόμενό του. Η εικόνα μάς βοηθάει.

Κάποτε, μη φανταστείτε και τόσο παλιά, ζούσε ένας δάσκαλος που αγαπούσε τα παιδιά και τα βιβλία. Στον τόπο του όμως, που τον ρήμαζαν οι πόλεμοι και η φτώχεια, τα παιδιά ήταν πολλά, μα τα βιβλία λιγοστά. Κι όπου λείπουν τα βιβλία, περισσεύουν τα όπλα.

Στη χώρα αυτή δεν έβλεπες ξέγνοιαστα πρόσωπα, ούτε χαμογελαστά παιδιά.

Οι άνθρωποι νοιάζονταν μόνο να επιβιώσουν. Δίκιο είχαν πάντα οι πιο δυνατοί κι οι υπόλοιποι υποχωρούσαν, ανήμποροι και φοβισμένοι.

Ο δάσκαλος Μπεσάρ γνώριζε καλά πόσο σημαντικό ήταν να'σαι δυνατός για να επιβιώσεις, όμως δεν πίστευε στην πυχμή του σώματος. Πίστευε στη δύναμη του νου. Θύμωνε που στη χώρα του βασιλευε ο φόβος κι έλειπε η χαρά. Είχε κουραστεί να βλέπει γύρω του κεφάλια κατεβασμένα και παιδικά πρόσωπα αγέλαστα.

Όσπου μια μέρα του 'ρθε η ιδέα: «Βόμβες εσείς, βιβλία εγώ», κι άρχισε να ζητάει από φίλους, που είχε στην πρωτεύουσα, να του χαρίσουν από ένα παιδικό βιβλίο. Όταν συγκέντρωσε κάμποσα βιβλία και ένιωσε ικανοποιημένος, έπιασε να επιδιορθώνει το παλιό ποδήλατό του. Αφού το επισκεύασε, το έβαψε κατακίτρινο, σαν τον ήλιο, και στο τέλος πρόσθεσε ένα ξύλινο καφάσι στο χρώμα της φωτιάς και ένα κουδούνι στο γαλάζιο του ουρανού.

Κι έτσι ο Μπεσάρ ξεκίνησε την πλανόδια βιβλιοθήκη του πάνω σε δύο ρόδες. Στην αρχή ταξίδευε στα κοντινά χωριά, μα σιγά σιγά τόλμησε να πάει και πιο πέρα κι όλο και πιο πέρα. Και τα παιδιά περίμεναν ανυπόμονα να ακούσουν το κουδουνάκι του ποδηλάτου και να αντικρίσουν τον Μπεσάρ, μονίμως γελαστό με την αγκαλιά γεμάτη βιβλία. «Να, έρχεται ο δάσκαλος με το ποδήλατο!» φώναζαν όλο χαρά κι έτρεχαν γύρω του.

Σιγά σιγά άρχισαν και οι μεγάλοι να ζητούν βιβλία και ιστορίες. Εκείνοι τον είχαν για σοφό, αλλά ο δάσκαλος δεν έκανε τίποτε άλλο παρά να μοιράζει με αγάπη τη σοφία του κόσμου επάνω σε δύο ρόδες. Κι αν με ρωτάτε, θαρρώ πως ένιωθε ο πιο ευτυχισμένος άνθρωπος του κόσμου.

Ανδρικοπούλου Μ. Δάσκαλος σε δύο ρόδες. Εκδόσεις Καλέντη (διασκευή)

- 2** Σωστό ή Λάθος; Βάζω .

	Σ	Λ
α. Στη χώρα του δασκάλου τα παιδιά ήταν δυστυχισμένα.		
β. Ο δάσκαλος Μπεσάρ πίστευε στη σωματική δύναμη.		
γ. Κάποιοι τον βοήθησαν να βρει βιβλία για τα παιδιά.		
δ. Ο δάσκαλος επισκεύασε το παλιό του ποδήλατο και το έβαψε κατακόκκινο.		
ε. Οι μεγάλοι αδιαφορούσαν για το έργο του δασκάλου.		

- 3** α. Ποια ήταν η ιδέα του Μπεσάρ;

β. Ποια βήματα ακολούθησε για να την πραγματοποιήσει;

- Πρώτα _____
- Κατόπιν _____
- Στη συνέχεια _____
- Τέλος _____

- 4** Εντοπίζουμε στο κείμενο δύο λόγους, για τους οποίους ο δάσκαλος πήρε την απόφαση να δωρίζει βιβλία, και τους καταγράφουμε.

- 5** «Βόμβες εσείς, βιβλία εγώ!». Γράφουμε σε μια παράγραφο τις σκέψεις του δασκάλου ξεκινώντας με αυτή την πρόταση.

- 6** Χωριζόμαστε σε ομάδες και αναλαμβάνουμε ένα θέμα. Το παρουσιάζουμε στην τάξη.

- α. Τι σημαίνουν τα λόγια: «**Κι όπου λείπουν τα βιβλία, περισσεύουν τα όπλα.**»;
- β. «**Δεν πίστευε στην πυχμή του σώματος. Πίστευε στη δύναμη του νου.**» Εξηγούμε αυτή την αντίθεση.
- γ. Γιατί άραγε ο δάσκαλος ένιωθε ο πιο ευτυχισμένος άνθρωπος στον κόσμο;

Η Ενότητα 3 με μια ματιά

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Το κατηγορούμενο

- Δηλώνει μια ιδιότητα του υποκειμένου.
- Συνδέεται με το υποκείμενο με ένα συνδετικό ρήμα: **γίνομαι, φαίνομαι, λέγομαι, ονομάζομαι, εκλέγομαι, διορίζομαι, θεωρούμαι** κ.ά.

Θηλυκά ουσιαστικά σε -η

- η λύση, της λύσης, τη λύση, οι λύσεις, των λύσεων, τις λύσεις
- η δύναμη, της δύναμης, τη δύναμη, οι δυνάμεις, των δυνάμεων, τις δυνάμεις

Αντωνυμίες έμφασης (Οριστικές)

ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο και **μόνος μου, μόνη μου, μόνο μου (σου, του)**
Χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν ότι κάποιος / κάτι ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους / α και για να δώσουν έμφαση. π.χ. *Ήρθαν τα ίδια τα παιδιά. Έφτιαξαν τις κάρτες μόνοι τους.*

Κτητικές αντωνυμίες

δικός μου, δικός σου, δικός του κτλ. (εμφατικοί, ισχυροί τύποι)
Επίσης: οι αδύνατοι τύποι των **προσωπικών αντωνυμιών** στη γενική: **μου, σου, του, της, μας, σας, τους**
Δηλώνουν σε ποιον ανήκει κάτι.
π.χ. *Έδωσα το τετράδιό μου. Έδωσα το δικό μου τετράδιο.*

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

- **θέλω:** εθελοντισμός, εθελοντής, εθελοντικά, θέληση
- **όφελος:** ωφελώ, ωφελούμαι, ωφέλιμος, ανώφελος
- **καλλι-:** καλλιτεχνικός,-ή, -ό, καλλιέργεια, καλλιεργώ, καλλιεργήσιμος, καλλιγραφικός
- **παντο-:** παντογνώστης, παντομίμα, παντοπωλείο, παντοπώλης, παντοκράτορας

Το επιχειρηματολογικό κείμενο

Τα μέρη (η δομή)	Γλωσσικά στοιχεία
1. Η θέση μας	Ρήμα στο παρόν, 3 ^ο πρόσωπο
2. Τα επιχειρήματά μας	<ul style="list-style-type: none"> • Κατά τη γνώμη μου, πιστεύω ότι... • Δευτερεύουσες προτάσεις (αιτιολογικές, χρονικές, αποτελεσματικές) • Παραδείγματα • Η αντίθετη άποψη (από την άλλη πλευρά, ωστόσο...) Η σύνδεση των επιχειρημάτων γίνεται με συνδετικές λέξεις όπως: <i>αρχικά, επιπλέον, επίσης...</i>
3. Το συμπέρασμά μας	Λέξεις και φράσεις που δείχνουν συμπέρασμα ή και προτροπή.

Ελέγγω τι έμαθα στην Ενότητα 3

A. Γράφω τη λέξη που περιγράφει η πρόταση.

1. Εκείνος που προσφέρει τη βοήθειά του σε έναν κοινό σκοπό χωρίς να έχει υλική ανταμοιβή: _____
2. Βελτιώνω την εμφάνιση, ομορφαίνω κάτι ή κάποιον: _____
3. Εκείνος που γνωρίζει τα πάντα: _____

B. Συμπληρώνω το γράμμα που λείπει, προσέχοντας την ορθογραφία.

4. εθελοντ__σμός, καλλ__π__σμός
καλλ__έργεια, παντ__κράτορας.

Γ. Γράφω το θηλυκό ουσιαστικό σε -η στη σωστή πτώση.

Η κοινωνική προσφορά των εθελοντικών _____ (οργάνωση) είναι μεγάλη. Οι εθελοντές προσπαθούν και αυτοί να δώσουν _____ (λύση) σε κοινά προβλήματα παράλληλα προς τα μέτρα και τις _____ (απόφαση) που παίρνουν οι _____ (κυβέρνηση).

Δ. Αναγνωρίζω τον συντακτικό ρόλο της λέξης με έντονα γράμματα και συμπληρώνω στην παρένθεση Υ (Υποκείμενο) ή Κ (Κατηγορούμενο) ή Α (Αντικείμενο).

Τα γλυκά (___) της γιαγιάς είναι πάντα **νόστιμα** (___).
Όμως **νοστιμότερα** (___) ήταν αυτή τη φορά τα **ψωμάκια** (___).
Η γιαγιά (___) έφτιαξε **τα ψωμάκια** (___) με πολλή αγάπη.

Ε. Πώς μπορώ να πω το ίδιο, χρησιμοποιώντας όμως τη διαφορετική μορφή της κτητικής αντωνυμίας; Ξαναγράψω τις φράσεις.

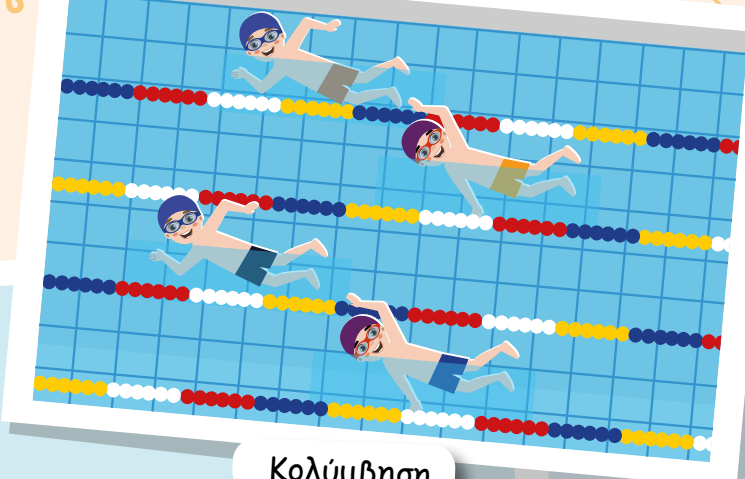
14. η δική μου γιαγιά → _____, το σχολείο μας → _____

ΣΤ. Συμπληρώνω τις προτάσεις χρησιμοποιώντας τύπους της οριστικής αντωνυμίας.

15. Τις κάρτες δεν τις αγοράσαμε από κάποιο βιβλιοπωλείο, τις φτιάξαμε εμείς _____. Φτιάξαμε τις κάρτες _____ χωρίς να μας βοηθήσει κάποιος άλλος.

Μετρώ όλα τα σωστά:

Ξαναδιαβάζω (έως 5)	μέτρια (6-8)	πολύ καλά (9-11)	άριστα (12-15)
---------------------	--------------	------------------	----------------

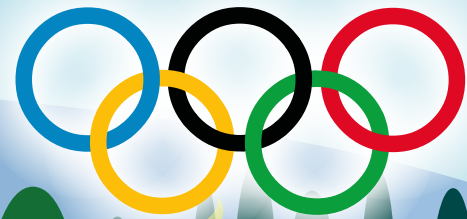
Κολύμβηση

Στίβος

Σκυταλοδρομία

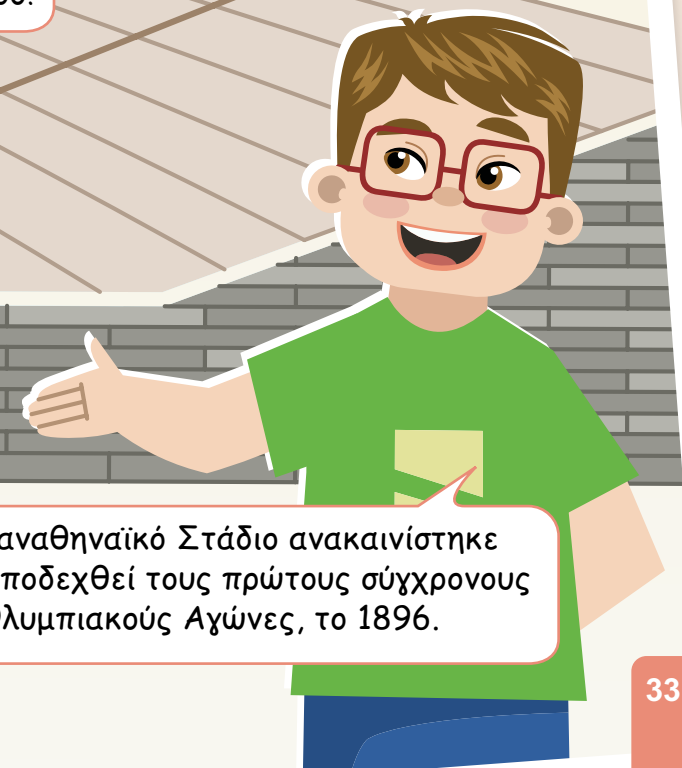
Βασικά ερωτήματα:

- Παρακολουθείτε αθλητικούς αγώνες;
- Υπάρχουν αθλητικοί χώροι στην περιοχή σας;
Σε ποιους πηγαίνετε;
- Τι γνωρίζετε για τους Ολυμπιακούς Αγώνες;
- Πώς νιώθετε όταν αγωνίζεστε σε ένα άθλημα;

Να το Παναθηναϊκό Στάδιο στην Αθήνα, που ονομάζεται Καλλιμάρμαρο!

Το Παναθηναϊκό Στάδιο ανακαινίστηκε για να υποδεχθεί τους πρώτους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες, το 1896.

1 Ο Αυθεντικός Μαραθώνιος της Αθήνας

Παρατηρούμε την αφίσα του αγώνα και διατυπώνουμε υποθέσεις για το κείμενο που ακολουθεί.

- Το θέμα είναι: _____
- Ο τόπος είναι: _____
- Ο χρόνος του γεγονότος είναι: _____

Τον Νοέμβριο, η Αθήνα βρέθηκε στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των δρομέων από όλο τον κόσμο. Πάνω από 65.000 **δρομείς** από 140 χώρες γέμισαν τους **δρόμους** της Αττικής για να συμμετάσχουν στον 40ό (τεσσαρακοστό) μαραθώνιο σε διάφορες κατηγορίες. Η **συμμετοχή** στον Αυθεντικό Μαραθώνιο Αθήνας αποτελεί παραδοσιακά τον διακαή πόθο δρομέων από όλο τον πλανήτη. Η συμπλήρωση των 40 χρόνων από την πρώτη **διοργάνωση** έδωσε επιπλέον κίνητρο στους δρομείς από την Ελλάδα και το εξωτερικό, που επιδίωξαν να σταθούν στη **γραμμή εκκίνησης** αυτού του αγώνα και να συμμετάσχουν στις **εορταστικές εκδηλώσεις**.

Οι συμμετοχές ξεπέρασαν τις αρχικές προσδοκίες των διοργανωτών. Περισσότεροι από 20.000 δρομείς στάθηκαν στην ιστορική γραμμή εκκίνησης, στον Μαραθώνα. Για πρώτη φορά στην ιστορία της διοργάνωσης στα 42.195 μ. συμμετείχε τόσο μεγάλος αριθμός **αθλητών και αθλητριών**, όλων των αγωνιστικών επιπέδων. Εξάλλου, σε ειδική **τελετή** παρουσιάστηκε το επετειακό **μετάλλιο** των 40 χρόνων του Αυθεντικού Μαραθώνιου.

<https://www.athensauthenticmarathon.gr/site/index.php/el/> (διασκευή)

ΗΞΕΡΕΣ ΟΤΙ...

Ο μαραθώνιος δρόμος πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας, το 1896, προς τιμήν του Αθηναίου σπλίτη, που είχε διανύσει την απόσταση από τον Μαραθώνα μέχρι την Αθήνα για να αναγγείλει την νίκη των Αθηναίων εναντίον των Περσών, στη μάχη του Μαραθώνα, το 490 π.Χ.

1 α. Το κείμενο είναι: (Επιλέγω με)

- α δημοσιογραφική είδηση
- β διαφήμιση
- γ λογοτεχνικό απόσπασμα.

β. Σκεφτόμαστε γιατί αυτός ο μαραθώνιος ονομάζεται «ο Αυθεντικός»*.

- γ. Γιατί είναι σημαντικό να συμμετέχουμε ως θεατές σε αθλητικούς αγώνες; Εσείς συμμετέχετε ή θα θέλατε να συμμετάσχετε;
- Για να εκφράσουμε την άποψή μας χρησιμοποιούμε:
κατά τη γνώμη μου, θεωρώ πως, πιστεύω ότι, υποθέτω πως κ.ά.

2 Ταιριάζουμε τις προτάσεις, από τους δύο πίνακες, που έχουν το ίδιο νόημα.

1. Η Αθήνα **βρέθηκε στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος** των δρομέων από όλο τον κόσμο.
2. Η συμμετοχή στον Αυθεντικό Μαραθώνιο αποτελεί τον **διακαή πόθο** δρομέων από όλο τον πλανήτη.
3. Οι συμμετοχές ξεπέρασαν τις **αρχικές προσδοκίες** των διοργανωτών.
4. Περισσότεροι από 20.000 δρομείς στάθηκαν στην **ιστορική γραμμή εκκίνησης**.

- α. Πολλοί δρομείς έχουν όνειρο ζωής να συμμετάσχουν στον Αυθεντικό Μαραθώνιο.
- β. Χιλιάδες δρομείς βρέθηκαν στην ιστορική αφετηρία στον Μαραθώνα.
- γ. Δρομείς από πολλές χώρες ενδιαφέρθηκαν να έρθουν στην Αθήνα.
- δ. Οι συμμετοχές ξεπέρασαν τις αρχικές προβλέψεις των διοργανωτών.

* **αυθεντικός**: γνήσιος, που αποτελεί το πρωτότυπο, δεν είναι απομίμηση ή παραλλαγή

Διαβάσατε το δελτίο τύπου των μαθητικών αγώνων της πόλης μας:

Ναι! Το καλύτερο βραβείο ήταν αυτό «του αθλητή που δεν νίκησε»!

2 Μαθητές σε αγώνες δρόμου

1 Με πολύ μεγάλη επιτυχία πραγματοποιήθηκαν οι 33οι (τριακοστοί τρίτοι) Αγώνες Δρόμου για τους μαθητές και τις μαθήτριες όλων των σχολείων της Νέας Ιωνίας, την Κυριακή 27 Νοεμβρίου. Το Δημοτικό Στάδιο Νέας Ιωνίας και η **Οργανωτική Επιτροπή** των αγώνων υποδέχθηκαν τους μικρούς αθλητές, οι οποίοι κατέκλυσαν τον **αγωνιστικό χώρο** και με υπομονή, χαρούμενες φωνές και αρκετή αγωνία άρχισαν να παίρνουν θέση πίσω από τις πινακίδες των σχολείων τους.

2 Το πρόγραμμα ξεκίνησε με την παρέλαση των παιδιών και συνεχίστηκε με την έπαρση της σημαίας, κατά την οποία τα παιδιά έψαλλαν τον Εθνικό Ύμνο. Στη συνέχεια η δήμαρχος απηύθυνε χαιρετισμό και κήρυξε την **έναρξη** των 33ων αγώνων δρόμου.

3 Μετά την απαγγελία της «**Υπόσχεσης του αθλητή**» ξεκίνησαν οι αγώνες. Πρώτα αγωνίστηκαν τα παιδιά των Νηπιαγωγείων, που πήραν το βάπτισμα σ' αυτούς τους επίσημους σχολικούς αγώνες. Ακολούθησαν όλα τα Δημοτικά που έτρεξαν 100, 150 και 300 μέτρα, καθώς και τα Γυμνάσια και τα Λύκεια, που έτρεξαν 400 μέτρα.

4 Έπειτα, οι αγώνες συνεχίστηκαν με τη συμμετοχή των γονέων. Η γιορτή έκλεισε με την εντυπωσιακή διελκυστίνδα*, το αρχαιοπρεπές αγώνισμα δύναμης και τεχνικής. Μετάλλια δόθηκαν στους τρεις πρώτους **νικητές** σε όλες τις **κατηγορίες** των αγωνιζομένων.

5 Τέλος, ακολούθησε η κλήρωση του **επάθλου** «για τον αθλητή που δεν νίκησε». Η χαρά του μικρού δρομέα ήταν απεριγράπτη. Έτσι, επαληθεύτηκε η φράση «**Αξία έχει η συμμετοχή και όχι μόνο η νίκη**», όπως την είχαν απαγγείλει στην «Υπόσχεση του αθλητή». Ήταν μια υπέροχη διοργάνωση και οι αθλητές, μικροί και μεγάλοι, ενθουσιασμένοι ανανέωσαν το ραντεβού τους για την επόμενη χρονιά.

<https://www.opandni.gr/content/3123/ΔΕΛΤΙΟ--ΤΥΠΟΥ--33οι-ΑΓΩΝΕΣ-ΔΡΟΜΟΥ-ΓΙΑ-ΟΛΑ-ΤΑ-ΣΧΟΛΕΙΑ-ΤΟΥ-ΔΗΜΟΥ-Ν.-ΙΩΝΙΑΣ>
(διασκευή)

* **Διελκυστίνδα:** παιχνίδι στο οποίο δύο αντίπαλες ομάδες τραβούν ένα σχοινί από τις άκρες, προσπαθώντας να παρασύρουν η μία την άλλη προς την πλευρά της.

1 α. Το θέμα του κειμένου είναι: _____
Ο τόπος είναι: _____
Ο χρόνος είναι: _____

β. Το κείμενο είναι: (Επιλέγω με)

- α αφίσα
- β δελτίο τύπου αθλητικού γεγονότος
- γ ημερολόγιο

2 Το κείμενο χωρίζεται σε παραγράφους. Γράφουμε τα θέματα των παραγράφων στην κατάλληλη θέση.

Η απονομή των μεταλλίων | Η συμμετοχή των γονέων |
Το πρόγραμμα της διοργάνωσης | Οι διαφορετικές κατηγορίες αγωνίσματος | Ο τόπος, ο χρόνος της διοργάνωσης και υποδοχή των αθλητών

Παράγραφος	Θέμα
1	
2	
3	
4	
5	

3 Σωστό ή Λάθος; Βάζω .

Στους 33ους Αγώνες Δρόμου...

1. Συμμετείχαν μαθητές και μαθήτριες κάθε ηλικίας από όλη την Αττική.
2. Έγινε τελετή έναρξης των αγώνων.
3. Οι γονείς έτρεξαν χωριστά από τα παιδιά τους.
4. Η απαγγελία της «Υπόσχεσης του αθλητή» έγινε στο τέλος του αγώνα.
5. Βραβεύτηκε ο αθλητής που δεν κατάφερε να προκριθεί.

	Σ	Λ
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

4 Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

- α. Για ποιους λόγους νομίζετε ότι ορίστηκε το έπαθλο «για τον αθλητή που δεν νίκησε»;
- β. Τι πιστεύετε ότι έλεγε η «υπόσχεση του αθλητή» που έδωσαν οι δρομείς πριν αρχίσει ο αγώνας;
- γ. Σχολιάζουμε την πρόταση: «Αξία έχει η συμμετοχή και όχι μόνο η νίκη».

5 Έχετε παρακολουθήσει ή έχετε συμμετάσχει σε αθλητικούς αγώνες; Αφηγηθείτε την εμπειρία σας σε ένα σύντομο κείμενο.

Ας θυμηθούμε τι πρέπει να περιλαμβάνει!

- ✓ Πού και πότε συνέβη.
- ✓ Τι αγώνας ήταν.
- ✓ Ποιοι συμμετείχαν.
- ✓ Εμείς τι ρόλο είχαμε.
- ✓ Κάποιο ευχάριστο ή δυσάρεστο.
- ✓ Το αποτέλεσμα και τη σημασία του αγώνα.
- ✓ Σκέψεις και συναισθήματα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. Θεματικό λεξιλόγιο «αγώνες δρόμου»

1 Καταγράφουμε λεξιλόγιο σχετικό με τις «αθλητικές διοργανώσεις» από τα κείμενα: «Ο Αυθεντικός Μαραθώνιος της Αθήνας» και «Μαθητές σε αγώνες δρόμου». Γράφουμε και άλλες λέξεις που γνωρίζουμε.

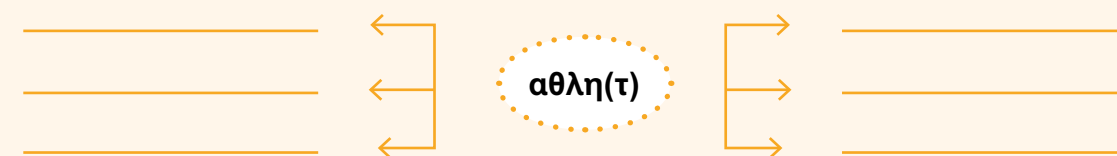
Τόποι και χώροι	Πρόσωπα	Ενέργειες	Χαρακτηρισμοί και ιδιότητες
Καλλιμάρμαρο	αφέτης	συμμετέχω	θεαματικός, -ή, -ό

2. Οικογένεια της λέξης «αθλούμαι» αθλούμαι < αρχ. άθλῶ

2 α. Συνδυάζουμε τη βάση με το επίθημα και σχηματίζουμε παράγωγες λέξεις.

επιθήματα: -μα | -ση | -τής | -τρια | -ισμός | -ικός

β. Συνδυάζουμε τα συνθετικά και σχηματίζουμε σύνθετες λέξεις.

1. πρωτ- + = _____
2. δέκ- + = _____
3. φίλ- + = _____
4. αθλητ- + = _____
5. αθλο- + = _____
6. αθλητικο- + = _____

- α. -αθλο
- β. -άθλημα
- γ. -παιδιές
- δ. -αθλος
- ε. -γράφος
- στ. -ίατρος

Μαθαίνω να γράφω σωστά τις λέξεις της οικογένειας «αθλούμαι».

3 Συμπληρώνουμε τις προτάσεις με την κατάλληλη λέξη της οικογένειας «αθλούμαι».

- α. Η _____ βοηθά τα παιδιά να είναι υγιή, δυνατά και χαρούμενα.
- β. Οι _____ έγραψαν στα αθλητικά νέα για το ιστορικό ρεκόρ που σημειώθηκε στον φετινό μαραθώνιο δρόμο.
- γ. Ο _____ εξέτασε τον αθλητή και δεν του επέτρεψε να παραμείνει στον αγωνιστικό χώρο.
- δ. Στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής ασχολούμαστε και _____, δηλαδή με αθλητικά ομαδικά παιχνίδια.
- ε. Το σύγχρονο _____ είναι εμπνευσμένο από το αρχαίο ελληνικό πένταθλο.

4 Παράγωγες ή σύνθετες λέξεις; Συμπληρώνουμε και θυμόμαστε πώς σχηματίζονται.

συνδέουμε | προσθέτουμε στοιχεία | λέξεις | μετά το θέμα

Παράγωγες λέξεις έχουμε όταν _____ πριν το θέμα ή /και _____.

Σύνθετες λέξεις έχουμε όταν _____ δύο θέματα ή _____.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

A. Χρονικές βαθμίδες

Κάθε ρήμα δείχνει μια ενέργεια. Αυτή μπορεί να αναφέρεται στο **παρελθόν** (χθες, παλιότερα), στο **παρόν** (τώρα, συνήθως) ή στο **μέλλον** (αύριο, αργότερα). Αυτές είναι οι χρονικές βαθμίδες.

Πότε γίνεται; χρονικές βαθμίδες		
Παρελθόν	Παρόν	Μέλλον
ξεκινούσε	ξεκινάει	θα ξεκινάει
ξεκίνησε		θα ξεκινήσει
είχε ξεκινήσει	έχει ξεκινήσει	θα έχει ξεκινήσει

B. Παρελθόν

Παρατηρούμε:

- α. Τα μικρότερα παιδιά έτρεχαν κάθε χρόνο πρώτα.
 - β. Εκείνη τη χρονιά, τα μικρότερα παιδιά έτρεξαν μετά από τα παιδιά του Δημοτικού.
 - γ. Πέρσι, τα μικρότερα παιδιά είχαν τρέξει πριν ξεκινήσει η βροχή.
- Τα ρήματα βρίσκονται στη χρονική βαθμίδα _____.

Γ. Ποιότητα της ενέργειας (ποιόν ενεργείας)

Παρατηρούμε τον πίνακα:

Χρονική βαθμίδα: Παρελθόν		
Πρόταση	Ποιότητα της ενέργειας	Χρόνος
Τα μικρότερα παιδιά έτρεχαν κάθε χρόνο πρώτα.	→ ενέργεια που επαναλαμβάνεται	Παρελθόν διαρκές (ή εξακολουθητικό) Παρατατικός
Εκείνη τη χρονιά, τα μικρότερα παιδιά έτρεξαν μετά από τα παιδιά του Δημοτικού.	→ έγινε μια συγκεκριμένη φορά	Παρελθόν (συνοπτικό) Αόριστος
Πέρσι, τα μικρότερα παιδιά είχαν τρέξει πριν ξεκινήσει η βροχή.	→ ενέργεια που ολοκληρώθηκε πριν ξεκινήσει μια άλλη	Παρελθόν (συντελεσμένο) Υπερσυντέλικος

➤ Τι είναι αυτό που διαφοροποιεί τα ρήματα στο Παρελθόν; _____

Καταλαβαίνουμε ότι στο «Παρελθόν» τα ρήματα διαφοροποιούνται με βάση την ποιότητα της ενέργειας. Έτσι προκύπτουν τρεις παρελθοντικοί χρόνοι: **Παρελθόν Συνοπτικό, Παρελθόν Διαρκές, Παρελθόν Συντελεσμένο.**

Ο σχηματισμός του ρήματος στο παρελθόν

Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή	
Παρελθόν συνοπτικό: διάβασ-	Παρελθόν διαρκές: διάβαζ-	Παρελθόν συνοπτικό: αγωνίστ-	Παρελθόν διαρκές: αγωνιζ-
-α		-ηκα	-όμουν
-ες		-ηκες	-όσουν
-ε		-ήκε	-όταν
-αμε		-ήκαμε	-όμασταν
-ατε		-ήκατε	-όσασταν
-αν /-ανε		-ηκαν	-ονταν

➤ Ρήματα που σχηματίζονται έτσι:

διαβάζω: γράφω, παίζω, καθαρίζω, στολίζω, μυρίζω, μαλώνω, καρφώνω

αγωνίζομαι: λύνομαι, χτενίζομαι, ζαλίζομαι

Παρατηρούμε τον σχηματισμό στο **διαρκές** και στο **συνοπτικό** παρελθόν, στην ενεργητική φωνή.

Παρελθόν διαρκές	Παρελθόν συνοπτικό
μάθαινα	έμαθα
μάλωνα	μάλωσα

Καταλαβαίνουμε ότι οι καταλήξεις είναι _____.

Αυτό που διακρίνει τους χρόνους στο παρελθόν είναι το _____.

*Οι όροι εξακολουθητικό και διαρκές είναι ισοδύναμοι. Στο ΒΜ και στο ΤΕ θα χρησιμοποιούμε τον όρο διαρκής.

Δελτίο τύπου

Ειδησεογραφικό κείμενο

Το κείμενο «**Μαθητές σε αγώνες δρόμου**» είναι ένα δελτίο τύπου και ανήκει στον ειδησεογραφικό λόγο.

Ειδησεογραφία λέγεται η καταγραφή των γεγονότων που συμβαίνουν καθημερινά στον κόσμο.

Τα ειδησεογραφικά κείμενα είναι: ρεπορτάζ, δελτία τύπου, συνεντεύξεις, άρθρα εφημερίδων ή ιστοσελίδων.

1 Ανατρέχουμε στο κείμενο «**Μαθητές σε αγώνες δρόμου**» και ανακαλύπτουμε:

1. Πού έχει δημοσιευτεί;

- α** Σε ένα περιοδικό
- β** Στην ιστοσελίδα του Δήμου

2. Ποιος γράφει το κείμενο;

- α** Ένας συγγραφέας
- β** Ένας δημοσιογράφος

3. Σε ποιους απευθύνεται;

- α** Σε αθλητές
- β** Σε κάθε αναγνώστη

4. Τι σκοπό έχει το κείμενο;

- α** Να αναφέρει μια είδηση, ένα γεγονός.
- β** Να αφηγηθεί μια προσωπική εμπειρία κάποιου.

2 Πώς συντάσσεται ένα «Δελτίο τύπου»; Παρατηρούμε τον πίνακα και καταγράφουμε στοιχεία από το κείμενο «Μαθητές σε αγώνες δρόμου».

Δελτίο τύπου		
Τα μέρη (η δομή)	Γλωσσικά στοιχεία	Παραδείγματα από το κείμενο
1. Εισαγωγή <ul style="list-style-type: none"> Ποιο είναι το γεγονός. Αναφορά στον χώρο, τον χρόνο και τα πρόσωπα 	<ul style="list-style-type: none"> Ουσιαστικά, κύρια ονόματα, επίθετα, αριθμητικά, αριθμοί 	Τι; _____ Πού; _____ Πότε; _____ Ποιοι; _____
2. Ανάπτυξη <ul style="list-style-type: none"> Η εξέλιξη του γεγονότος σε χρονική σειρά 	<ul style="list-style-type: none"> Ρήματα σε παρελθοντικούς χρόνους (σε πρόσωπο γ' ενικό και γ' πληθυντικό) Λέξεις και φράσεις που δείχνουν χρόνο και τόπο Συνδετικές λέξεις/φράσεις 	_____ _____ _____ _____ _____
3. Επίλογος Συμπέρασμα και σχόλια	<ul style="list-style-type: none"> Λέξεις ή φράσεις που εκφράζουν γνώμη ή κρίση για τα γεγονότα. 	_____ _____ _____

3 Δύο νέοι πρωταθλητές ιστιοπλοΐας μιλούν για το άθλημα

1. Τι βλέπετε στην εικόνα; Πώς συνδέεται με τον τίτλο;
 2. Τι είναι η ιστιοπλοΐα;

1 Σωστό ή Λάθος; Βάζω .

	Σ	Λ
1. Η Κλεοπάτρα παίρνει συνέντευξη από νέους πρωταθλητές.	☒	☐
2. Το ένα αγόρι ονομάζεται Δημήτρης και το άλλο Νίκος.	☐	☐
3. Τα δύο αγόρια ξεκίνησαν μαζί την ιστιοπλοΐα.	☐	☐
4. Τα αγόρια φοβούνται ακόμη πάνω στο σκάφος.	☐	☐
5. Τα παιδιά έχουν κερδίσει, στο παγκόσμιο πρωτάθλημα.	☐	☐
6. Τα δύο αγόρια πήγαν στον Καναδά.	☐	☐
7. Τα παιδιά δεν έχουν αγωνιστεί ακόμη με την Εθνική Ελλάδος.	☐	☐

2 Ακούω για δεύτερη φορά τη συνέντευξη και συμπληρώνω τις λέξεις που λείπουν.

Παράδειγμα Για να κάνουμε ιστιοπλοΐα, πρέπει να φοράμε πάντα ειδικά ρούχα.

Φοράμε _____ για τον ήλιο και _____ σε περίπτωση που πέσουμε στη θάλασσα.
 Το βασικό για να αρχίσεις ιστιοπλοΐα είναι να σου αρέσει η _____, να ξέρεις _____ και να έχεις χρόνο τα _____.
 Κάθε αγώνας είναι _____ και κερδίζουμε νέες εμπειρίες.

3 Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

- α. Πώς νιώθουν τα παιδιά όταν κάνουν ιστιοπλοΐα;
- β. Η ιστιοπλοΐα βοηθά τα παιδιά να διαμορφώσουν τον χαρακτήρα τους;
- γ. Ποια εμπόδια μπορεί να υπάρχουν για να ασχοληθεί κανείς με την ιστιοπλοΐα;

4 Συζητάμε σε ζευγάρια για την αθλητική δραστηριότητα που έχουμε επιλέξει. Ετοιμάζουμε τρεις ερωτήσεις. Κάνουμε διάλογο μεταξύ μας και εναλλάσσουμε τους ρόλους.

- α. _____
- β. _____
- γ. _____

5 Θέλουμε να οργανώσουμε την επίσκεψη μιας αθλήτριας ή ενός αθλητή στην τάξη μας. Χωριζόμαστε σε ομάδες και αποφασίζουμε τα θέματα με τα οποία θα ασχοληθούμε.

Θέματα εργασιών ανά ομάδες	
1.	
2.	
3.	
4.	

Στο τέλος αξιολογούμε την ομαδική εργασία μας.

Αξιολόγηση της εργασίας μας	Πολύ	Αρκετά	Ελάχιστα
Εργαστήκαμε ομαδικά.			
Συμμετείχαμε όλοι.			
Συνεργαστήκαμε δημιουργικά αναλαμβάνοντας ρόλους.			
Ήταν μία ευχάριστη εμπειρία για εμάς.			
Ήταν μία ευχάριστη εμπειρία για τον επισκέπτη μας.			
Κάτι που θα ήθελα να βελτιώσω: _____			

Γνωρίζετε πώς ξεκίνησαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αρχαία Ελλάδα;

Πώς πήραν το όνομά τους;

Ας παρακολουθήσουμε το βίντεο...

4 Αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων τον 19ο αιώνα: Αθήνα 1896

Οι αγώνες ξεκίνησαν ανήμερα της εθνικής μας επετείου, 25η Μαρτίου 1896. Στο Καλλιμάρμαρο στάδιο* έγιναν κάποια αγωνίσματα καθώς και η τελετή έναρξης και λήξης των Αγώνων. Στους πρώτους σύγχρονους Ολυμπιακούς συμμετείχαν μόνο άνδρες αθλητές. Ο Σπύρος Λούης, ένας απλός νερούλας από το Μαρούσι, ξεχώρισε και έγινε σύμβολο περηφάνιας για τους Έλληνες, όταν τερμάτισε πρώτος στον πρώτο κλασικό Μαραθώνιο.

<https://www.hoc.gr/olympic-games-history/> (διασκευή)

Το κύπελλο του Σπύρου Λούη

Ο Λούης τερμάτισε πρώτος σε 2 ώρες και 58 λεπτά. Το κύπελλό του εκτίθεται στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, στην Αθήνα.

ΗΞΕΡΕΣ ΟΤΙ...

Στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896 οι πρώτοι νικητές έπαιρναν ένα ασημένιο μετάλλιο ενώ οι δεύτεροι έπαιρναν ένα χάλκινο μετάλλιο.

Τι πληροφορούμαστε από το κείμενο για την αναβίωση των Ολυμπιακών αγώνων; Αφηγούμαστε αναφέροντας τον χρόνο, τον τόπο και τα πρόσωπα που ξεχώρισαν. Αναζητάμε και άλλες πληροφορίες για να εμπλουτίσουμε την αφήγησή μας.

* Με χρήματα του ευεργέτη Γεωργίου Αβέρωφ, πραγματοποιήθηκαν έργα αποκατάστασης των μαρμάρων στο Παναθηναϊκό Στάδιο ή «Καλλιμάρμαρο».

5 Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004

«Ήταν όλα υπέροχα. Κερδίσαμε τις εντυπώσεις.» έγραψε η εφημερίδα Καθημερινή στο πρωτοσέλιδο της 14ης Αυγούστου 2004, σχολιάζοντας την τελετή έναρξης των Θερινών Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας. Ήταν οι 28οι Ολυμπιακοί Αγώνες της σύγχρονης εποχής, οι οποίοι διεξήχθησαν υπό την αιγίδα της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής. Ύστερα από 108 χρόνια, οι Ολυμπιακοί Αγώνες διεξάγονταν ξανά στην Αθήνα, στην πόλη όπου αναβίωσαν το 1896, έπειτα από μιάμιση σχεδόν χιλιετία. Ο Πρόεδρος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, Ζακ Ρογκ, τους χαρακτήρισε «αξέχαστους ονειρικούς αγώνες».

Η τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων πραγματοποιήθηκε στις 13 Αυγούστου 2004 στο ανακαινισμένο Ολυμπιακό Στάδιο, στο Μαρούσι. Ήταν μια τελετή μοναδική, μια σύνθεση της ιστορίας μας και της σύγχρονης ζωής, με τρόπο απλό και εντυπωσιακό μαζί, που ανέδειξε την Ελλάδα στα πέρατα του κόσμου. Το ίδιο θαυμάσια ήταν και η τελετή λήξης με κεντρικό θέμα τη σύγχρονη ελληνική παράδοση και τον πολιτισμό.

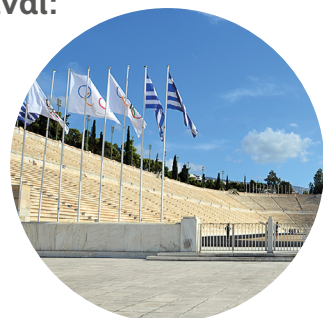
Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 θεωρούνται κομβικό σημείο της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας, καθώς για την πραγματοποίησή τους κατασκευάστηκε μεγάλος αριθμός έργων, όπως οι νέες γραμμές του Μετρό της Αθήνας και το δίκτυο της Αττικής Οδού, που άλλαξαν καθοριστικά το τοπίο της χώρας.

<https://www.kathimerini.gr/istoria/562543402/san-simera-13-aygoystoy-2004-i-teleti-enarxis-ton-olympiakon-agonon-tis-athinas/> [https://el.wikipedia.org/wiki/Θερινοί_Ολυμπιακοί_Αγώνες_2004_\(διασκευή\)](https://el.wikipedia.org/wiki/Θερινοί_Ολυμπιακοί_Αγώνες_2004_(διασκευή))

1 Το κείμενο «Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004» είναι:

- α αφίσα
- β δελτίο τύπου αθλητικού γεγονότος
- γ άρθρο εφημερίδας

Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή: Δημιουργήθηκε από τον Δ. Βικέλα και τον Πιέρ Ντε Κουμπερτέν το 1896. Διεθνής επιτροπή που διοργανώνει τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

2 Σωστό ή Λάθος; Βάζω ✓.

1. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 στην Αθήνα έγιναν περίπου έναν αιώνα μετά την αναβίωση των αγώνων του 1896.
2. Οι αγώνες χαρακτηρίστηκαν από τον Πρόεδρο της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής ως ικανοποιητικοί.
3. Το Ολυμπιακό Στάδιο στο Μαρούσι ανακαινίστηκε για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004.
4. Οι τελετές έναρξης και λήξης πρόβαλαν την Ελλάδα σε όλο τον κόσμο.
5. Τα μεγάλα έργα που κατασκευάστηκαν εξυτηρέτησαν μόνο τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

	Σ	Λ
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

3 Γράφουμε με δικά μας λόγια τι μπορεί να σημαίνουν οι υπογραμμισμένες φράσεις.

- α. _____
- β. _____
- γ. _____

4 Σύμφωνα με το κείμενο, για ποιους λόγους ήταν πολύ σημαντικό γεγονός οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004;

5 Τι είναι η μασκότ των Ολυμπιακών Αγώνων; Κάνουμε μια μικρή έρευνα και ετοιμάζουμε μια ομαδική εργασία για τις μασκότ των Ολυμπιακών διοργανώσεων που επιλέξαμε. Αναφέρουμε: όνομα της μασκότ, πόλη διοργάνωσης, έτος, τι συμβολίζει κτλ. Η εργασία μας συνοδεύεται από τις απαραίτητες φωτογραφίες.

Όνομα	Πόλη	Χρονολογία	Συμβολίζει
π.χ. Φοίβος - Αθηνά			

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Α. Συζητάμε την προέλευση του όρου «Ολυμπιακοί Αγώνες».

 Αναζητάμε, κατόπιν, στο λεξικό μας επίθετα και ουσιαστικά που ανήκουν στην οικογένεια της λέξης «ολυμπιακός, -ή, -ό».

Επίθετα: _____

Ουσιαστικά: _____

Β. α. Το λεξιλόγιο των Ολυμπιακών Αγώνων

στάδιο, αγώνισμα, ολυμπιακό χωριό, μετάλλιο, φλόγα, αποστολή, άθλημα, αθλητής, πρωταθλητής, ολυμπιονίκης, παραολυμπιονίκης, άμιλλα, ιδεώδες.

β. Συνδυάζουμε ουσιαστικά και ρήματα με το επίθετο «ολυμπιακός, -ή, -ό» και σχηματίζουμε φράσεις και προτάσεις.

ολυμπιακός, -ή, -ό	στάδιο πνεύμα αγώνες μετάλλιο ρεκόρ νίκη επιτροπή αποστολή φλόγα χωριό	κατακτώ πετυχαίνω μεταφέρω/ ανάβω κερδίζω μπαίνω συμμετέχω παρακολουθώ επισκέπτομαι
--------------------	---	--

Γ. Εφαρμόζω

 Συμπληρώνω τα κενά στις προτάσεις με το κατάλληλο λεξιλόγιο από τους πίνακες Β.

- α. Η _____ είναι υπεύθυνη για τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων σε όλο τον κόσμο.
- β. Η _____ συμβολίζει την ενότητα, την ειρήνη και το αθλητικό πνεύμα των Ολυμπιακών αγώνων.
- γ. Η ελληνική _____ ξεκινάει πάντα την παρέλαση στην τελετή έναρξης των Ολυμπιακών αγώνων.
- δ. Δρομείς και εθελοντές _____ την ολυμπιακή φλόγα σε αθλητικούς προορισμούς και αξιοθέατα όλου του κόσμου.

Μαθαίνω να γράφω σωστά το λεξιλόγιο των Ολυμπιακών Αγώνων.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Οι προσδιορισμοί του χρόνου

Παρατηρούμε τις υπογραμμισμένες λέξεις και φράσεις. Ποια πληροφορία δίνουν;

«Το 2004, ύστερα από 108 χρόνια, οι Ολυμπιακοί Αγώνες διεξάγονταν ξανά στην Αθήνα.»

Κατανοούμε: Το πότε έγινε ένα γεγονός μπορεί να δηλωθεί με:

- α. **χρονικά επιρρήματα:** χθες, σήμερα, αύριο, τώρα, πάντα κ.ά.
π.χ. Σήμερα έχω προπόνηση.
- β. **ουσιαστικά που δηλώνουν χρόνο:** τον Σεπτέμβριο, την άνοιξη, το πρωί, το μεσημέρι, το βράδυ, κ.ά.
π.χ. Τον Ιανουάριο έχω τα γενέθλιά μου.
- γ. **φράση με πρόθεση:** σε λίγο, από το πρωί, σε πέντε λεπτά, σε μία ώρα, στις 7:00 μμ., σε ένα μήνα κ.ά.
π.χ. Θα έρθω στις 7:00 μμ. στο σπίτι σου.
- δ. **χρονικές προτάσεις:** πριν έρθεις, όταν ξημερώσει, αφού τελειώσω τα μαθήματά μου, μέχρι να διαβάσεις κ.ά.
π.χ. Θα παίξουμε αφού τελειώσω τα μαθήματά μου.

Εφαρμόζουμε:

Διαβάζουμε το κείμενο και υπογραμμίζουμε τους προσδιορισμούς του χρόνου.

Ελάτε να γνωρίσουμε τους Παραολυμπιακούς αγώνες

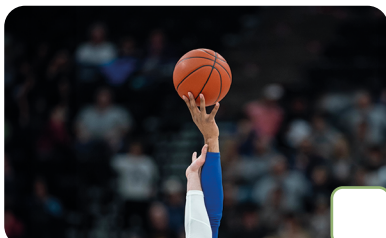
Οι Παραολυμπιακοί Αγώνες είναι οι Ολυμπιακοί Αγώνες για τους αθλητές με αναπηρία. Οι πρώτοι Παραολυμπιακοί Αγώνες έγιναν στη Ρώμη το 1960. Πραγματοποιούνται κάθε τέσσερα χρόνια μετά την λήξη των Ολυμπιακών Αγώνων και από το 1988 διεξάγονται στις ίδιες αθλητικές εγκαταστάσεις με τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Το 2001 αποφασίστηκε, όταν οι χώρες βάζουν υποψηφιότητα για Ολυμπιακούς Αγώνες, να έχουν στο πρόγραμμά τους και τους Παραολυμπιακούς.

<https://www.eaom-amea.gr/portal/omospondia/paraolympiakoi/paraolympiakoi-agones> (διασκευή)

Πώς σκεφτήκαμε για να τους βρούμε;

Δελτίο τύπου

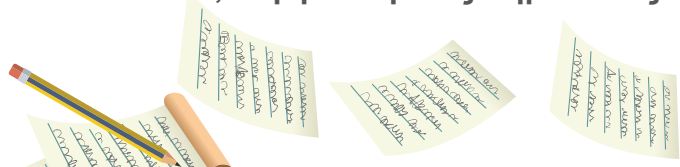
Η ρεπόρτερ Λίνα Μπλοκάκη τράβηξε φωτογραφίες από ένα αθλητικό γεγονός, αλλά έχασε τις σημειώσεις της για το δελτίο τύπου που θα δημοσιεύσει. Θα ήθελε να τη βοηθήσετε πρώτα να βάλει τις φωτογραφίες σε σειρά και έπειτα να συμπληρώσει τη δομή του δελτίου τύπου με σημειώσεις.

Δελτίο τύπου

1. Εισαγωγή	
Τι έγινε;	
Ποιοι πήραν μέρος;	
Πού έγινε;	
Πότε έγινε;	
2. Ανάπτυξη	
Με ποιο γεγονός άρχισε ο αγώνας;	
Ποιο άλλο γεγονός συνέβη κατά τη διάρκεια του αγώνα;	
Πώς τελείωσε ο αγώνας;	
3. Επίλογος	
Ποια είναι τα σχόλιά μου για το αθλητικό γεγονός που παρακολούθησα;	

Τώρα γράφουμε κι εμείς το Δελτίο τύπου, σύμφωνα με τις σημειώσεις που καταγράψαμε.

6 Η μοναξιά του Φειδιππίδη

Ο Φειδιππίδης ήταν Αθηναίος δρομέας (αγγελιοφόρος/ημεροδρόμος) που στάλθηκε από τους Αθηναίους στη Σπάρτη για να ζητήσει τη βοήθεια των Λακεδαιμονίων λίγο πριν τη μάχη του Μαραθώνα (490 π.Χ.) εναντίον των Περσών. Διέτρεξε απόσταση μεγαλύτερη των 200 χιλιομέτρων σε δύο ημέρες, γεγονός που θεωρήθηκε άθλος!

Στερνή ματιά ξοπίσω μου να ρίξω αποφεύγω,
καθάριο πρέπει να 'χω το μυαλό,
βαρύ φορτίο κουβαλώ.
Πρώτη ανάσα... δεύτερη... βαθιά εισπνοή... και φεύγω.

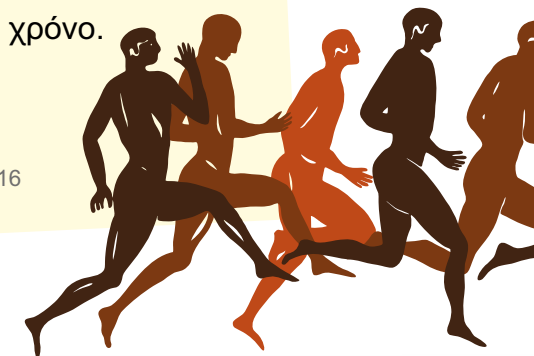
Τα βήματά μου σίγουρα - η πείρα δίδαξέ τα -
Τον άνεμο ποθώ να παραβγώ,
καλά κρατάω τον ρυθμό
κι είμαι γεράκι δυνατό. Πέτα ψυχή μου, πέτα!

Γλιστρώ στη νύχτα σαν σκιά, στη μέρα σαν το βέλος.
Η γη κάτω απ' τα πόδια μου πυρί*,
Χτυπά η καρδιά μου σαν σφυρί
κι οπλίζω το κουράγιο μου να φτάσω ως το τέλος.

[...]

Ατέλειωτα χιλιόμετρα που αφηφώ τον πόνο.
Και φτάνοντας στην ύστατη στιγμή,
με την ανάσα μου κοφτή
εκπνέω το φορτίο μου και νίκησα τον χρόνο.

Βαλάχας Βαγγέλης
Αμφικτυονία Ελληνισμού
5ος Παγκόσμιος Ποιητικός Διαγωνισμός, 2016

* πυρί: Από την αρχαία λέξη «πυρ». Ο ποιητής χρησιμοποιεί τη λέξη για να δείξει ότι ο δρομέας αισθανόταν τη γη να καίει κάτω από τα πόδια του.

- 1 α. Διαβάζουμε δυνατά το ποίημα. Τι συναισθήματα μας προκαλεί;
β. Το ποίημα είναι γραμμένο σε α' ενικό πρόσωπο. Ποιος μιλάει;

- 2 Ξαναδιαβάζουμε τον τίτλο.
α. Πώς νιώθει ο δρομέας; Γιατί άραγε νιώθει έτσι; (Οι στίχοι του ποιήματος μάς βοηθούν να σκεφτούμε.)
β. Πιστεύετε ότι νιώθουν μοναξιά οι αθλητές;

- 3 Τι εννοεί ο αθλητής με τα λόγια: «Βαρύ φορτίο κουβαλώ»; Ποιο μπορεί να είναι το βαρύ φορτίο;

Άγαλμα του Φειδιππίδη στη Λεωφόρο Μαραθώνος

- 4 Το ποίημα έχει ομοιοκαταληξία. Χρωματίζουμε τα ζευγάρια λέξεων που ομοιοκαταληκτούν.

- 5 Με τις παρακάτω λέξεις δημιουργούμε ζευγάρια με ομοιοκαταληξία και συνθέτουμε το δικό μας ποίημα με θέμα τον αθλητισμό.

1. αγώνα(ς) - _____
2. τέλος - _____
3. νίκη - _____
4. κερδίζω - _____

- 6 Παρουσιάζω σε μία παράγραφο τις δυσκολίες που συνάντησε ο δρομέας στον αγώνα του. Χρησιμοποιώ και φράσεις του ποιήματος.

ΗΞΕΡΕΣ ΟΤΙ...

Η πρώτη γυναίκα μαραθωνοδρόμος

Η Σταμάτα Ρεβύθη, στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896, θέλοντας να δείξει τη διαμαρτυρία της για την απαγόρευση συμμετοχής των γυναικών, έτρεξε μόνη της στον Μαραθώνιο δρόμο μία ημέρα μετά τον επίσημο αγώνα.

7 Μια λαμπρή νίκη

Διαβάζω ένα ωραίο βιβλίο για τον Σπύρο Λούη και τον Μαραθώνιο του 1896. Εσείς έχετε διαβάσει κάτι παρόμοιο;

Εγώ έχω διαβάσει το «Καλημέρα, Ελπίδα», που έχει και το όνομά μου!

Εμένα μου άρεσε το βιβλίο για τον μαραθωνοδρόμο Στέλιο Κυριακίδη, «Ο άνθρωπος που έτρεξε για έναν ολόκληρο λαό».

Ο Σπύρος Λούης ήταν ο πρώτος των πρώτων! Έτσι μπορούμε να χαρακτηρίσουμε τον Σπύρο Λούη αφού υπήρξε ολυμπιονίκης στους πρώτους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες, στον μαραθώνιο δρόμο, αγώνισμα που έγινε για πρώτη φορά! Στο κείμενο παρακολουθούμε τα τελευταία μέτρα πριν τον τερματισμό στο Καλλιμάρμαρο Στάδιο μέσα από την αφήγηση του μικρού Σπύρου Ρούσση από τον Μαραθώνα, που παρακολουθούσε τον αγώνα.

Όσο πλησιάζουμε στο στάδιο, τόσο ο Λούης δείχνει να έχει παραπανίσια δύναμη. Καρφώνω το βλέμμα μου στα πόδια του, μοιάζουν ανάλαφρα, σαν τ' αλόγου. Κοιτάζω και τον Αυστραλό. Δεν έχει ξεμακρύνει πολύ. Τα βήματά του είναι βαριά. Καταλαβαίνω πως με δυσκολία κρατιέται όρθιος. Ο δρόμος όμως που μένει δεν είναι πολύς και αυτό που έχει σημασία είναι που παραμένει πρώτος.

Ο Φλακ, αν και είναι μπροστά, γυρνάει συνεχώς το κεφάλι πίσω. Βλέπει τον Λούη να τον πλησιάζει, να μαζεύει τη διαφορά. Κοιτάει μία μπροστά και δύο πίσω. Στέκεται η ματιά μου στο πρόσωπό του. Είναι κατακόκκινος, στάζει ο ιδρώτας του. Μου φαίνεται ότι δε θα αντέξει για πολύ. Σαν να το καταλαβαίνει κι ο Λούης και βάζει τα δυνατά του, μεγαλώνει τις δρασκελιές του.

Δεν αρχεί να τον φτάσει. Έβγαλαν τα μουστάκια του την παραπανίσια δύναμη. Κι όχι μόνο τον φτάνει, αλλά του ξεφεύγει καμιά δεκαριά μέτρα. Ο Αυστραλός δεν το βάζει κάτω και τον ακολουθεί. Είναι πραγματικά πολύ σκληρό καρύδι. Κινηγάει τον Λούη. Τίποτε δεν έχει ξεκαθαρίσει ακόμα, όσο κι αν πανηγυρίζει ο κόσμος που βλέπει τον Έλληνα μπροστάρη.

Μεμιάς κλείνει ο δρόμος. Χρειάζονται αυτοί που είναι καβάλα στα άλογα για να τον ανοίξουν. Όλοι φωνάζουν το όνομα του Έλληνα. Έχουμε φτάσει στους Αμπελόκηπους. Ο Λούης βγάζει φτερά στα πόδια και τρέχει σαν να ξεκινάει τώρα ο αγώνας. Σαν να είναι ξεκούραστος, σαν να μην έχει τρέξει καθόλου.

Ο Φλακ, βλέποντας τον Λούη να ξεφεύγει ολοένα και περισσότερο, δείχνει να μην μπορεί να τον ακολουθήσει άλλο. Στερεύει από δυνάμεις. Βρίσκει έναν από τους θεατές και τον αγκαλιάζει να κρατηθεί να μη σωριαστεί στο έδαφος. Τα παρατάει.

Είναι τόσο μεγάλη η χαρά μου, που από 'δώ και πέρα αρχίζω να μην καταλαβαίνω τι γίνεται. Πλήθος κόσμου παντού. Σωστό μελίσσι. Άμαξες στις άκρες του δρόμου, με ανθρώπους πάνω τους που περιμένουν να δούνε τους δρομείς. Οι καβαλάρηδες με κόπο ανοίγουν ένα πέρασμα. Αισθάνομαι ότι θα λιποθυμήσω. Μέσα στο μυαλό μου όλα είναι θολά. Στα αυτιά μου ακούγεται το όνομα του Λούη. Νομίζω πως δεν αναπνέω. Κι όμως όλα είναι αλήθεια κι εγώ γίνομαι μεμιάς περδίκι. Ο Λούης εξαφανίζεται μπροστά, και πίσω του είναι ο ομορφονιός, ο Βασιλάκος. Αλλά και ο τρίτος πάλι Έλληνας είναι. Είναι ο Μπελόκας.

Βρίσκομαι μεταξύ ύπνου και ξύπνιου. Και ξαφνικά μια μπουμπουναριά. Με τρομάζει τόσο πολύ, που παραλίγο να πέσω από την άμαξα. Ξαναχυρίζουν θολούρα και ζάλη στο μυαλό μου.

«Σπυράκο, έγινες άσπρος σαν πανί, φοβήθηκες;» με ρωτάει με συμπάθεια ο κύριος Αργυρός.

«Μου κόπηκε το αίμα!» του απαντάω μεμιάς.

«Μη φοβάσαι. Ο κανονιοβολισμός έγινε για να αναγγείλει στο στάδιο πως ο πρώτος δρομέας πλησιάζει. Μη φοβάσαι» με καθησυχάζει ο κύριος Αργυρός, που είδε πως είχα πεταχτεί στον αέρα από την μπουμπουναριά, που τελικά ήταν κανονιά.

Σε αυτό το σημείο ο Παπαδιαμαντόπουλος περνάει μπροστά απ' όλους και λέει στο πλήθος πως πρώτος είναι ο Σπύρος Λούης. Τότε βλέπω μοναχά ένα ανθρώπινο ποτάμι να ανοίγει, να κλείνει, να χοροπηδάει, να ζητωκραυγάζει. Ξεκαθαρίζει η ομίχλη απ' το μυαλό μου και τα μάτια μου και βλέπω στο βάθος την ελληνική σημαία να κυματίζει. Έχουμε φτάσει στην είσοδο του σταδίου.

Μέσα στο στάδιο αλλά και γύρω από αυτό, στις πλευρές του λόφου, χιλιάδες άνθρωποι έχουν σηκωθεί όρθιοι. Κάποιοι κρατάνε μικρές ελληνικές σημαίες, οι άντρες κουνάνε τα καπέλα τους και οι γυναίκες τα μαντίλια τους τη στιγμή που μπαίνει μέσα ο Σπύρος Λούης. Όλοι φωνάζουν «Ζήτω η Ελλάς».

Ο Λούης μπαίνει στο στάδιο. Είναι τεράστιο το δεκαεφτά που έχει στο στήθος του. Ακούγεται ο εθνικός μας ύμνος. Σηκωνόμαστε όλοι όρθιοι. Τον τραγουδάμε δακρυσμένοι. «Είδατε, κύριε Αργυρέ» λέω με το που τελειώνει ο ύμνος «εγώ το ήξερα από την αρχή, εγώ το είχα καταλάβει από την πρώτη στιγμή που τον είδα. Αυτός σας είπα ότι θα κερδίσει, αυτός κέρδισε, αυτός με τα μεγάλα μουστάκια. Ο συνωνόματός μου. Ο Σπύρος ο Λούης».

Αναστασία Βασιλοπούλου - Μιχάλης Τσαμπαλίκας, *Λάβετε Θέσεις*, Εκδόσεις Πατάκης (διασκευή)

1 α. Αφού διαβάσουμε το κείμενο απαντάμε:

- Το γεγονός είναι: _____
- Ο χώρος είναι: _____
- Ο χρόνος είναι: _____
- Τα πρόσωπα είναι: _____

β. Εντοπίζουμε στο κείμενο φράσεις που περιγράφουν την προσπάθεια του Σπύρου Λούη.

- γ. Ο αφηγητής του αγώνα είναι παιδί ή ενήλικας; Αιτιολογούμε την απάντησή μας με στοιχεία που δίνει το κείμενο.
- δ. Σε άλλο σημείο του λογοτεχνικού έργου, ο αφηγητής αποκαλύπτει την ταυτότητά του. Διαβάζουμε το παρακάτω απόσπασμα:

Μαραθώνας

Τετάρτη 27 Μαρτίου 1896

Μαραθωνίτης είμαι, τόπος μου ο Μαραθώνας. Σε τούτα τα μέρη ζω. Ένα μικρό χωριουδάκι είναι ο Μαραθώνας, μια χούφτα άνθρωποι, λίγα σπίτια κι ένας δρόμος σαν φίδι, χωματόδρομος, όλο λακκούβες, που σε πηγαίνει στη μεγάλη πόλη, στην Αθήνα. Μικρό παιδάκι είμαι ακόμα. Αμούστακο, άγουρο, 8 χρονών παιδί. Βλέπω γύρω μου τον χαλασμό και έχω εντυπωσιαστεί. Εγώ, σαν μικρό παιδί, δεν έχω ξαναζήσει ποτέ τέτοιες στιγμές. Μα και οι μεγαλύτεροι του χωριού λένε «Τέτοιες δόξες ο Μαραθώνας από τότε με τους Πέρσες έχει να ζήσει».

Αναστασία Βασιλοπούλου - Μιχάλης Τσαμπαλίκας, *Λάβετε Θέσεις*, Εκδόσεις Πατάκης, (σ. 9 – 11)

2 Αναζητάμε πληροφορίες για τον Μαραθώνα Αττικής: Πού βρίσκεται, πώς είναι τώρα, ποια είναι η ιστορία του, ποια είναι τα σημεία που θα μπορούσε να δει ένας επισκέπτης;

3 Εντοπίζουμε στο κείμενο τα σημεία που δείχνουν πώς εξελίσσονται τα συναισθήματα του αφηγητή και τα βάζουμε σε σειρά.

φόβος | χαρά | ενθουσιασμός | θαυμασμός | αισιοδοξία

1.

2.

3.

4.

5.

Η φράση «Έγινε Λούης» τι σημαίνει; Διατυπώνουμε υποθέσεις και εξηγούμε πώς σκεφτήκαμε.

Η παρομοίωση

Παρατηρώ τους στίχους:

Γλιστρώ στη νύχτα σαν σκιά, στη μέρα **σαν το βέλος**.

Η γη κάτω απ' τα πόδια μου πυρί*,

Χτυπά η καρδιά μου **σαν σφυρί**

Στις φράσεις «**σαν σκιά**», «**σαν το βέλος**», «**σαν σφυρί**» ο ποιητής έχει σχηματίσει παρομοιώσεις. Με την παρομοίωση τονίζουμε μια ιδιότητα ενός προσώπου ή ενός πράγματος χρησιμοποιώντας ένα άλλο πολύ γνωστό πρόσωπο ή πράγμα που έχει την ίδια ιδιότητα σε μεγαλύτερο βαθμό.

Για παράδειγμα:

Το σφυρί χτυπά δυνατά.

Η καρδιά μου χτυπά δυνατά.

Χτυπά η καρδιά μου **σαν σφυρί**.

Εφαρμόζουμε:

1 Σχηματίζουμε με τον ίδιο τρόπο την παρομοίωση:

Η σκιά γλιστρά τη νύχτα.

Εγώ τρέχω μέσα στη νύχτα.

Εγώ γλιστρώ _____

2 Σχηματίζουμε παρομοιώσεις.

α. Ο αθλητής είναι ψηλός. Το κυπαρίσσι είναι ψηλό.

β. Η φίλια είναι πολύτιμη. Το διαμάντι είναι πολύτιμο.

γ. Η καρδιά του είναι σκληρή. Η πέτρα είναι σκληρή.

3 Δημιουργούμε έναν στίχο με παρομοίωση, με ρήμα σε α' πρόσωπο. (Μιλάει ο δρομέας.)

* **πυρί**: Από την αρχαία λέξη «πυρ». Ο ποιητής χρησιμοποιεί τη λέξη για να δείξει ότι ο δρομέας αισθανόταν τη γη να καίει κάτω από τα πόδια του.

Η Ενότητα 4 με μια ματιά

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Παρελθόν	Ρήματα σε -ω / -ομαι: γυμνάζω - γυμνάζομαι		
Συνοπτικό (Αόριστος)	Ενεργητική φωνή	γύμνασ-	-α, -ες, -ε
		γυμνάσ-	-αμε, -ατε, -αν
Διαρκές (Παρατατικός)	Παθητική φωνή	γυμνάστηκ- γυμναστήκ-	α, -ες, -ε, -αμε, ατε, -αν
		Ενεργητική φωνή	γύμναζ- γυμνάζ- γυμναζ-
Παρελθόν	Ρήματα σε -ώ / -έμαι: ρωτώ – (ανα)ρωτιέμαι		
Συνοπτικό (Αόριστος)	Ενεργητική φωνή	ρώτησ-	-α, -ες, -ε
		ρωτήσ-	-αμε, -ατε, -αν
Διαρκές (Παρατατικός)	Παθητική φωνή	ρωτήθηκ- ρωτηθήκ-	-α, -ες, -ε, -αμε, -ατε, -αν
		Ενεργητική φωνή	ρωτούσ- (ανα)ρωτι-

Ρήματα σε -ω: Το θέμα διατηρεί πάντα την ορθογραφία του.

Ενεργητική φωνή

ποτίζω → πότιζα → πότισα
πήζω → έπηζα → έπηξα
λύνω → έλυνα → έλυσα
μένω → έμενα → έμεινα

αθροίζω → άθροιζα → άθροισα
δανείζω → δάνειζα → δάνεισα
κλείνω → έκλεινα → έκλεισα

Προσοχή: κλίνω → έκλινα
π.χ. έκλινα το ρήμα

Τα μικρά μέρη -ησ-, -θη-, -ηκ- των ρημάτων, που προστίθενται στο θέμα, γράφονται πάντα με -η.

Ενεργητική φωνή Ρήματα σε -ώ	Παθητική φωνή Ρήματα σε -ομαι, -ιέμαι/ -αμαι
τραγουδῶ → τραγουδούσα → τραγούδησα αγωνίζομαι → αγωνιζόμουν → αγωνίστηκα	κρατιέμαι → κρατιόμουν → κρατήθηκα κοιμάμαι → κοιμόμουν → κοιμήθηκα

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	
Θεματικό λεξιλόγιο	
αναβίωση, αγώνισμα, διοργάνωση, έναρξη, λήξη, επιτροπή, στάδιο, τελετή, εκκίνηση, μέταλλο, άμιλλα, ιδεώδες, κατακτώ, πετυχαίνω, μεταφέρω / ανάβω, κερδίζω, μπαίνω, συμμετέχω, παρακολουθώ, επισκέπτομαι	
Οικογένειες λέξεων	
δρόμος: δρομέας, δρομάκι, πεζοδρόμιο, δρομολόγιο, πεζόδρομος, πεζοδρόμηση, παράδρομος, παχοδρόμιο, αναδρομικός, -ή, -ό, αυτοκινητόδρομος	
αγώνας: αγωνία, αγωνιώδης, αγωνιστής, αγωνίζομαι, συναγωνιστής, ανταγωνισμός, διαγωνίζομαι, διαγωνισμός, διαγώνισμα	
αθλούμαι: αθλητής, άθληση, άθλημα, αθλητικός, αθλητίατρος, έπαθλο, συναθλητής, πρωταθλητής, πρωταθλήτρια	
Ολυμπιακοί Αγώνες: στάδιο, αγώνισμα, ολυμπιακό χωριό, μέταλλο, φλόγα, αποστολή, άθλημα, αθλητής, πρωταθλητής, ολυμπιονίκης, παραολυμπιονίκης	

Δελτίο τύπου	
Τα μέρη (η δομή)	Γλωσσικά στοιχεία
1. Εισαγωγή • Ποιο είναι το γεγονός. Αναφορά στον χώρο, τον χρόνο και τα πρόσωπα	• Ουσιαστικά, κύρια ονόματα, επίθετα, αριθμητικά, αριθμοί
2. Ανάπτυξη • Η εξέλιξη του γεγονότος σε χρονική σειρά	• Ρήματα σε παρελθοντικούς χρόνους (σε πρόσωπο γ' ενικό και γ' πληθυντικό) • Λέξεις και φράσεις που δείχνουν χρόνο και τόπο • Συνδετικές λέξεις/φράσεις
3. Επίλογος Συμπέρασμα και σχόλια	• Λέξεις ή φράσεις που εκφράζουν γνώμη ή κρίση για τα γεγονότα.

Ελέγχω τι έμαθα στην Ενότητα 4

<p>A. Συμπληρώνω τις καταλήξεις των ρημάτων. Το περασμένο Σάββατο το σχολείο μας συμμετείχε στους σχολικούς αγώνες στίβου που πραγματοποιήθη_____ (1) με συμμετοχή πολλών σχολείων. Όλα τα παιδιά έδ_____ (2) τον καλύτερο εαυτό τους και αγωνίστ_____ (3) δίκαια. Στο τέλος των αγώνων πολλοί μαθητές ανέβ_____ (4) στο βάθρο του νικητή επειδή κέρδ_____ (5) τις πρώτες θέσεις. Τα ρήματα των παραπάνω προτάσεων βρίσκονται στη χρονική βαθμίδα: _____</p>	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
<p>B. Γράφω τη λέξη που περιγράφει η πρόταση. 6. Η αρχή, το ξεκίνημα μιας δραστηριότητας: _____ 7. Το τέλος, ο τερματισμός μιας ενέργειας, ενός γεγονότος: _____ 8. Αθλητής που έχει κερδίσει σε αγώνες πρωταθλήματος: _____ 9. Η τιμητική διάκριση που δίνεται στον νικητή ενός αθλητικού αγώνα: _____</p>	☐ ☐ ☐ ☐
<p>Γ. Συμπληρώνω το γράμμα που λείπει, προσέχοντας την ορθογραφία. 10. ξεχώρ__σα, προχώρ__σα, έκλ__σα, άθρ__σα, εμφαν__στ__κα, προηγ__θ__κα</p>	☐
<p>Δ. Συμπληρώνω το κείμενο με τους χρονικούς προσδιορισμούς: όταν ντύθηκα, το πρωί, στο τέλος, αργότερα Την Κυριακή _____ (11) πριν τον αγώνα, _____ (12) με την αθλητική εμφάνιση της ομάδας μου, σκέφτηκα αν θα καταφέρω να αγωνιστώ με όλες μου τις δυνάμεις. _____, (13) όταν ακούστηκε το σφύριγμα για την έναρξη του αγώνα, ξέχασα όλους τους φόβους μου. _____ (14) ήμουν πολύ ευχαριστημένος γιατί κατάφερα να δώσω τον καλύτερό μου εαυτό.</p>	☐ ☐ ☐ ☐
<p>E. Σχηματίζω παρομοιώσεις. 15. Ο μαραθωνοδρόμος είναι γρήγορος σαν τον _____. Το παλιό αυτοκίνητο είναι αργό σαν τη _____.</p>	☐
<p>Μετρώ όλα τα σωστά:</p>	
<p>Ξαναδιαβάζω (έως 5) </p>	<p>μέτρια (6-8) </p>
<p>πολύ καλά (9-11) </p>	<p>άριστα (12-15) </p>

Κοιτάξτε, χνάρια κάποιου ζώου!

Λέτε να συναντήσουμε κάποιο ελάφι ή αλεπού;

Λατρεύω το δάσος!

Βασικά ερωτήματα:

- Γνωρίζουμε τι περιλαμβάνει το φυσικό περιβάλλον;
- Γιατί τα δάση είναι πολύτιμα;
- Πώς συμπεριφερόμαστε όταν είμαστε στη φύση;

Περάσαμε υπέροχα στην εκδρομή μας στο δάσος!

Μάθαμε πολλά για τα δέντρα και τα ζώα του δάσους. Εσένα τι σου έκανε περισσότερο εντύπωση;

1 Οι θησαυροί του δάσους

Λατρεύω το δάσος. Μυρίζει ωραία. Αισθάνομαι όμορφα όταν κάνω περιπάτους με τη μαμά εκεί. Ακολουθώ τα χνάρια των ζώων, εντοπίζω σημάδια στα δέντρα. Κάπου κάπου, παίρνω ένα σημειωματάριο, σχεδιάζω και σημειώνω ό,τι βρίσκω ωραίο. Κι όταν μένω για ώρα ακίνητη, συχνά βλέπω ελάφια, κουκουβάγιες, απίθανα πουλιά. Η καλύτερη ανταμοιβή!

- Πιστεύεις πως θα μπορούσε να χαθεί κάποιος εδώ; ρώτησα τη μαμά μου.

- Όχι, φτάνει ν' ακολουθεί τα **χαραγμένα μονοπάτια**. Να, δες αυτό το κόκκινο και το **κίτρινο σημάδι**. Δείχνει την **κατεύθυνση** που πρέπει να ακολουθήσεις.

Ξαφνικά ένας παφλασμός* αντηχεί μέσα στο σύδεντρο*. Παραμερίζω τα κλαδιά και προχωρώ προσεκτικά. Μια αχτίδα ήλιου έπεσε στην επιφάνεια του νερού. Μια πηγή! Τι θαύμα! Μια κλωστούλα νερού κυλάει σε μια πέτρινη γούβα*. Είναι δροσερό. Έχω την αίσθηση πως ανακάλυψα έναν θησαυρό.

Ζώα έρχονται εδώ να ξεδιψάσουν. Όλα είναι ήρεμα, σε ξεκουράζουν.

Ονειροπόλησα για ώρα πλάι στην πηγή. Ακούω τη μαμά να με φωνάζει: «Λουίζ, γύρνα πίσω!»

Ροσέ, Μ.Α. Λ., & Σιδέρη, Ν. (2002). *Τα μυστικά του δάσους*. Εκδόσεις Άγκυρα.

1 • Την ιστορία αφηγείται: (Επιλέγω με)

α Η Λουίζ **β** η μαμά της Λουίζ

• Η Λουίζ βλέπει συχνά στο δάσος _____, _____ και αυτό είναι η καλύτερη ανταμοιβή της για τον χρόνο που αφιερώνει στο δάσος.

2 Υπογραμμίζουμε στο κείμενο λέξεις/φράσεις που δείχνουν πώς νιώθει η Λουίζ όταν βρίσκεται στο δάσος.

3 Ποιος είναι ο θησαυρός που ανακάλυψε η Λουίζ στο δάσος; Ποια είναι η αξία του;

4 Βρίσκεστε στο δάσος και, περπατώντας στα μονοπάτια, συναντάτε αναπάντεχα... Γράφετε μια σύντομη αφήγηση, ζωγραφίζετε μια εικόνα και τα παρουσιάζετε στην τάξη.

2 Στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας

Πρωινό Κυριακής και όλοι ήταν έτοιμοι. Τα δυο αδερφάκια περίμεναν πώς και πώς αυτή τη μέρα. Είχαν ακούσει τόσα πολλά γι' αυτό **το βουνό** και δεν είχαν πάει ποτέ.

- Τι βλέπεις, Νικόλα;
- Την **Πάρνηθα**, μαμά.
- Ναι, πετάχτηκε ο Λεωνίδας. Το ξέρετε ότι είναι το μεγαλύτερο βουνό τους Αττικής και ότι το μεγαλύτερο μέρος του έχει ανακηρυχτεί Εθνικός Δρυμός;
- Μα τι είναι Εθνικός Δρυμός; Ρώτησε ο Νικόλας.
- Λοιπόν, Νικόλα, **Εθνικοί Δρυμοί** ονομάζονται οι φυσικές περιοχές που παρουσιάζουν μεγάλο οικολογικό ενδιαφέρον λόγω του φυτικού και ζωικού περιβάλλοντος, των γεωμορφολογικών σχηματισμών του υπεδάφους και των νερών. Γι' αυτό τον λόγο προστατεύονται, είπε ο Λεωνίδας.

Μιχελάκη, Σ. (2022). *Πάρνηθα Μια θέση στον πλανήτη Γη II*. Εκδόσεις Τυπόγραμμα

Κανονισμός Λειτουργίας Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας

ΔΕΝ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ

- ✗ Το άναμμα φωτιάς όλο το έτος.
- ✗ Η κοπή δέντρων, κλαδιών, το ξερίζωμα και η συλλογή λουλουδιών ή άλλων φυτών και γενικά κάθε φθορά της βλάστησης.
- ✗ Η ρύπανση του χώρου γενικά.
- ✗ Η κυκλοφορία κάθε είδους τροχοφόρων στους δασικούς δρόμους.
- ✗ Η χρησιμοποίηση του δικτύου δρόμων για κάθε είδους δοκιμές και αγώνες αυτοκινήτων και δικύκλων.
- ✗ Η ανάπτυξη υπερβολικής ταχύτητας και η δημιουργία θορύβων.

1 • Το κείμενο είναι: (Επιλέγω με)

α αφήγηση και οδηγίες **β** περιγραφή τόπου

• **α.** Τα πρόσωπα που αναφέρονται στο κείμενο είναι: _____,

β. Ο τόπος είναι _____

• Υπογραμμίζουμε στο κείμενο τον ορισμό του Εθνικού Δρυμού και τον λέμε με δικά μας λόγια.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

2 Σωστό ή Λάθος; Βάζω ✓.

Κανονισμός Λειτουργίας Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας

1. Απαγορεύεται να ανάβουμε φωτιά το καλοκαίρι.
2. Επιτρέπεται η κοπή δέντρων.
3. Απαγορεύεται να ρυπαίνουμε τον χώρο.
4. Επιτρέπεται η συγκέντρωση και μεταφορά φυτοχώματος.
5. Απαγορεύεται ο θόρυβος.
6. Επιτρέπεται να γίνονται αγώνες αυτοκινήτων ή δικύκλων στους δρόμους του δάσους.

	Σ	Λ
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

3 Επιλέγουμε ένα από τα δύο θέματα και αποφασίζουμε με την ομάδα μας με ποιο τρόπο θα τα παρουσιάσουμε.

- α. Δημιουργούμε ένα συλλογικό λεύκωμα με τα ζώα των δασών της Ελλάδας. Το λεύκωμα θα περιλαμβάνει την ταυτότητα των ζώων: όνομα, εικόνα, χαρακτηριστικά, συνθήκες διαβίωσης, τροφή κτλ. και ό,τι άλλο θεωρούμε σημαντικό να αναφέρουμε.
- β. Δημιουργούμε ένα συλλογικό λεύκωμα με τα κωνοφόρα και πλατύφυλλα δέντρα των ελληνικών δασών. Το λεύκωμα θα περιλαμβάνει την ταυτότητα των δέντρων: όνομα, εικόνα, χαρακτηριστικά και ό,τι άλλο θεωρούμε σημαντικό να αναφέρουμε.

1 α. Αναζητάμε στα κείμενα 1 και 2 λεξιλόγιο σχετικό με τα δάση:

Θεματικό λεξιλόγιο: τα δάση		
Ουσιαστικά	Επίθετα	Ρήματα
δάσος, δρυμός, σύδεντρο, _____	φυσικός, -ή, -ό (π.χ. φυσικό περιβάλλον)	περπατώ, ανακαλύπτω
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

β. Έχεις πάει βόλτα σ' ένα δάσος ένα δάσος και έχεις εντυπωσιαστεί από τη φυσική ομορφιά του. Περιγράφεις το δάσος αξιοποιώντας το λεξιλόγιο.

Πώς περιγράφω έναν τόπο

- Παρουσιάζω τη συνολική εικόνα και την εντύπωση που δημιουργεί.
- Ξεκινώ την περιγραφή με το σύνολο και συνεχίζω με τις λεπτομέρειες: δέντρα, φυτά, αγριολούλουδα, ζώα, πουλιά κτλ.
- Γράφω σκέψεις και συναισθήματα που μου δημιουργεί αυτός ο χώρος.

Χρησιμοποιώ:

- Ρήματα σε παροντικό ή παρελθοντικό χρόνο ανάλογα με το αν η περιγραφή αφορά το παρόν ή το παρελθόν.
- Κατάλληλα ουσιαστικά, επίθετα που δείχνουν ιδιότητες, επιρρήματα του τόπου και του χρόνου.

2 α. Στο κείμενο υπογραμμίζουμε τις λέξεις που ανήκουν στην οικογένεια «φύση» και «φυτό».

Η φύση είναι μαγική! Είναι ένας ζωντανός οργανισμός, κάθε στοιχείο του οποίου συνδέεται με τα άλλα. Από τα πιο μικροσκοπικά φυτά μέχρι τα επιβλητικά δέντρα, όλα παίζουν έναν σημαντικό ρόλο. Όταν φυτεύω έναν σπόρο στο χώμα, ξεκινάει ένα θαυμαστό ταξίδι. Με τις κατάλληλες φυσικές συνθήκες, ο σπόρος φυτρώνει και δίνει ζωή σε ένα νέο φυτό.

Προέλευση: αρχ. φύομαι (αναπτύσσομαι) → φύση, φυτό

φύση: _____ φυτό: _____

β. Οι λέξεις «φυτικός» και «φυσικός» δεν έχουν την ίδια σημασία. Διαβάζουμε τις προτάσεις και καταλαβαίνουμε τη σημασία τους.

1. Μετά την εκδρομή στο δάσος, δημιουργήσαμε μια χειροτεχνία με φυσικά υλικά που συγκεντρώσαμε, όπως ξερά φύλλα και φλοιούς κορμών.

2. Αρκετοί χρησιμοποιούν φυτικό βούτυρο στα γλυκά που φτιάχνουν.

• φυσικός: _____

• φυτικός: _____

Επιβεβαιώνουμε με το λεξικό:

φυσικός -ή -ό: 1. Που ανήκει, που αναφέρεται στη φύση, που έχει σχέση με την έρευνά τους, *φυσικά φαινόμενα, φυσικοί νόμοι, Φυσικές επιστήμες.*

2. Που εμφανίζεται, βρίσκεται ή συμβαίνει στη φύση, που δεν παράγεται από τον άνθρωπο, *φυσικό περιβάλλον, φυσικό φως.*

φυτικός -ή -ό: Που αναφέρεται στα φυτά, που προέρχεται από αυτά. *φυτική κρέμα, φυτικές ίνες, φυτικά λίπη, φυτικά έλαια.*

Προσαρμογή από: <https://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>

Εφαρμόζουμε:

3 Συμπληρώνουμε τις προτάσεις: «φυσικός» ή «φυτικός»;

α. Η εκδρομή τους ήταν μια ευκαιρία να θαυμάσουμε το _____ περιβάλλον και τη σπάνια βλάστηση του δάσους.

β. Η μητέρα μου προτιμάει το γάλα και το βούτυρο _____ προέλευσης επειδή έχουν χαμηλότερα λιπαρά.

γ. Τα δημητριακά είναι τροφή πλούσια σε _____ ίνες.

δ. Ο παγετός και η ομίχλη είναι _____ φαινόμενα που συναντάμε συχνά στο δάσος.

4 Στο κείμενο διαβάσαμε: Δεν επιτρέπεται η κοπή δέντρων, κλαδιών και κορυφών.

α. Η λέξη «κοπή» με ποιο ρήμα έχει συγγένεια; _____

β. Στις λέξεις που ακολουθούν υπογραμμίζουμε το τμήμα που είναι όμοιο: **διακοπή, περικοπή, αποκοπή, κοπίδι, προκοπή**

γ. Από το ρήμα «κόβω» προέρχεται και η λέξη κόμμα.

δ. Τι παρατηρούμε στην ορθογραφία των παρακάτω λέξεων; Τις γράφουμε στην κατηγορία που ταιριάζουν.

διακοπή | διακεκομμένος | διακόπτω | αποκομμένος | κομμάτι | κόμμα | κοπή | κοπίδι

Οικογένεια της λέξης «κόβω»	
κοπή	κόμμα

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

1. Ουσιαστικά ουδέτερα σε -ος

«Στην ενότητα αυτή μαθαίνουμε για για τα δάση, το έδαφος, το υπέδαφος και για την ανάγκη προστασίας των δασών μας.»

Υπογραμμίζουμε τα ουδέτερα ουσιαστικά στην παραπάνω πρόταση. Τα γράφουμε στην ονομαστική του ενικού.

α. _____, β. _____, γ. _____

Σκεφτόμαστε και άλλα ουσιαστικά ουδέτερα σε -ος.

π.χ. το κράτος, _____

► Πώς κλίνονται τα ουδέτερα -ος.

δά-σος		
	Ενικός	Πληθυντικός
Ονομ./ Αιτ./ Κλητ.	το δάσος	τα δάση
Γεν.	του δάσους	των δασών

Στη γενική πληθυντικού ο τόνος μετακινείται στη _____.

έ-δα-φος		
	Ενικός	Πληθυντικός
Ονομ./ Αιτ./ Κλητ.	το έδαφος	εδάφη
Γεν.	του εδάφους	εδαφών

! Προσοχή! το άνθος, του άνθους, τα άνθη, των ανθέων
το όρος, του όρους, τα όρη, των ορέων

Εφαρμόζουμε:

1 Συμπληρώνουμε τις προτάσεις με το ουσιαστικό «άνθος» σε διαφορετικές πτώσεις.

- α. Το σχήμα εκείνου του λευκού _____ μοιάζει με καμπανούλα.
- β. Τα _____ της αμυγδαλιάς είναι ροζ και λευκά.
- γ. Το μέλι των _____ έχει ιδιαίτερα γλυκιά γεύση και ανοιχτό χρώμα.

2. Η παθητική μετοχή

«Μετά την καταστροφική πυρκαγιά πρέπει άμεσα να κοπούν τα καμένα δέντρα, να μεταφερθούν οι κομμένοι κορμοί και τα κλαδιά και να αναδασωθεί το κατεστραμμένο δάσος.»

Παρατηρούμε τις λέξεις καμένα, κομμένοι, κατεστραμμένο. Από ποια ρήματα προέρχονται;

καμένα → καίω κομμένα → _____
κατεστραμμένα → _____

• Οι λέξεις καμένα, κομμένοι, κατεστραμμένο λέγονται **παθητικές μετοχές**.

► Πώς σχηματίζεται η παθητική μετοχή;

α. Σχηματίζεται από το **συνοπτικό θέμα** - που το βρίσκουμε και στο συνοπτικό παρελθόν - με την προσθήκη του επιθήματος: **-μένος, -μένη, -μένο**.

- ποτίζω → **πότισ-**α → **ποτισ-**μένος
- διψ-άω → **δίψασ-**α → **διψασ-**μένος
- πλέν-ω → **έ-πλυ-**να → **πλυ-**μένος
- σβήνω → **έ-σβησ-**α → **σβησ-**μένος

β. Έχει **τρία** γένη και μοιάζει με επίθετο: ο καμένος, η καμένη, το καμένο, ο κομμένος, η κομμένη, το κομμένο κ.ά.

Παρατηρώ: **κόβ-** } + **μένος, -η, -ο** } **κομμένος**
βάφ- } } **βαμμένος**
συρράπτ- } } **συρραμμένος**
π, β, φ, πτ + μ → μμ

► Τι συμπεραίνουμε;

Η παθητική μετοχή των ρημάτων που το θέμα τους τελειώνει σε _____, γράφεται με _____.

Όμοια σχηματίζονται και οι παθητικές μετοχές:

γράφω → _____

ανάβω → _____ κ.ά.

Εφαρμόζουμε:

2 Σχηματίζουμε παθητικές μετοχές από τα ρήματα:

1. πεινάω → πείνασα → πεινασ-μένος
2. χτενίζω → _____ → _____
3. καθαρίζω → _____ → _____

3 Γράφουμε τις προτάσεις χρησιμοποιώντας παθητική μετοχή.

Παράδειγμα: Τα δέντρα **είχαν κοπεί** από τους ξυλοκόπους.

Τα δέντρα ήταν κομμένα από τους ξυλοκόπους.

- α. Αν ακολουθείς τα μονοπάτια **που έχουν χαραχθεί**, δε θα χαθείς στο δάσος.

- β. Οι δασοφύλακες της περιοχής είναι εθελοντές **που έχουν εκπαιδευτεί**.

- γ. Από την περιοχή απομακρύνθηκαν οι κορμοί των δέντρων **που είχαν καεί**.

Παρατηρούμε ότι η παθητική μετοχή σημαίνει ό,τι και το αντίστοιχο παθητικό ρήμα στο _____ παρόν (παρακείμενο).

Η παθητική μετοχή έχει _____ **γένη** και χρησιμοποιείται όπως και ένα επίθετο.

3 Δασικές πυρκαγιές και προστασία των δασών

1 Ακούω προσεκτικά και απαντώ: Βάζω .

	Σ	Λ
1. Η κλιματική αλλαγή είναι ένα κρίσιμο παγκόσμιο ζήτημα.	☒	☐
2. Οι άνθρωποι ευθύνονται για το 75% των πυρκαγιών στην Ελλάδα.	☐	☐
3. Η πιο σημαντική λύση για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών είναι η πρόληψη.	☐	☐
4. Μόνο η πολιτεία μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των πυρκαγιών.	☐	☐
5. Είναι άγνωστο πόσο πιθανό είναι να συμβεί μια πυρκαγιά στην περιοχή μας.	☐	☐
6. Η πρόληψη από τις πυρκαγιές αφορά μόνο την Πυροσβεστική Υπηρεσία.	☐	☐
7. Όλοι μας πρέπει να καθαρίζουμε τα ξερά φύλλα και χόρτα από τις αυλές μας και εκτάσεις που μας ανήκουν.	☐	☐
8. Υπάρχει ημερήσιος χάρτης πρόληψης κινδύνου πυρκαγιάς σε ιστοσελίδα.	☐	☐

2^η ακρόαση

2 Ακούω για δεύτερη φορά και συμπληρώνω τις πληροφορίες που λείπουν.

Στο πλαίσιο της πρόληψης των δασικών πυρκαγιών η πολιτεία είναι υποχρεωμένη να περιορίσει την _____ από τα δάση και να φτιάξει _____ σε κάθε περιοχή για την προστασία από τις πυρκαγιές. Η πρόληψη όμως είναι και υπόθεση όλων των πολιτών. Δεν πρέπει να πετάμε _____, _____ και _____ στην ύπαιθρο. Ούτε επιτρέπεται να καίμε ξερά κλαδιά ή να κάνουμε _____ με σπινθήρες. Επίσης πρέπει να απομακρύνουμε τα εύφλεκτα υλικά και να προμηθευτούμε _____. Τέλος, ενημερώνουμε αμέσως το _____ όταν δούμε καπνό, φωτιά ή επικίνδυνη δραστηριότητα.

3 Επιλέγουμε μια εικόνα και φανταζόμαστε ότι βρισκόμαστε εκεί. Περιγράφουμε προφορικά με βάση τις ερωτήσεις. Καταγράφουμε τα συναισθήματά που μάς δημιουργεί το τοπίο.

- Τι βλέπω;
 - Τι ακούω;
 - Τι μυρίζω;
 - Τι αισθάνομαι;
- Στη συνέχεια εναλλάσσουμε ρόλους.

Πάμε Βόρεια Ελλάδα; Κοιτάξτε αυτές τις φωτογραφίες!

Όμορφες!

Πάμε στις Πρέσπες να θαυμάσουμε το μοναδικό φυσικό περιβάλλον!

Εθνικό πάρκο υγροτόπων Αμβρακικού

Εθνικό πάρκο Αώου-Βίκου

1 Αναζητούμε πληροφορίες για τους Εθνικούς Δρυμούς της χώρας μας και τις παρουσιάζουμε στην ολομέλεια της τάξης. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει έναν διαφορετικό Εθνικό Δρυμό.

- 2**
- α. Τι είναι το «οικοσύστημα»; Αναζητούμε τη σημασία του στο λεξικό.
 - β. Χωριζόμαστε σε ομάδες, συγκεντρώνουμε στοιχεία για διαφορετικούς τύπους οικοσυστημάτων και τους παρουσιάζουμε.
 - γ. Επισκεπτόμαστε ένα οικοσύστημα της ευρύτερης περιοχής μας, το παρατηρούμε και καταγράφουμε τα χαρακτηριστικά του.

Στο φυσικό περιβάλλον ανήκουν και τα σπήλαια...

Έχεις πάει ποτέ σε σπήλαιο;

Το καλοκαίρι ταξιδέψαμε στη Λακωνία και πήγαμε στα Σπήλαια Διρού.

4 Κάτω από την επιφάνεια της γης...

Το σπήλαιο Βλυχάδα Διρού είναι ένα από τα ωραιότερα της Ελλάδας! Βρίσκεται στα δυτικά παράλια του νομού Λακωνίας, στον όρμο του Διρού. Για να πάτε στο Σπήλαιο Διρού, ακολουθείτε τον δρόμο για Σπάρτη, περνάτε το Γύθειο και φτάνετε στην Αρεόπολη. Από εκεί κατευθύνεστε προς τα Σπήλαια. Κάτω από το λιτό τοπίο της Μάνης, η φύση με τέχνη και υπομονή δημιούργησε ένα εντυπωσιακό δημιούργημα. Κατάλευκοι σταλακτίτες και σταλαγμίτες στολίζουν κάθε γωνιά του σπηλαίου σαν εντυπωσιακές κουρτίνες.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής σας:

- ✗ Μην αποκολλάτε πετρώματα από το σπήλαιο. Η αποκόλληση πετρωμάτων απαγορεύεται.
- ✓ Να ακολουθείτε πιστά τις οδηγίες των **λεμβούχων***.
- ✓ Να θυμάστε! Τα σπήλαια είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Βοηθήστε μας να τα προστατέψουμε!

<https://www.diros-caves.gr/the-cave/>

Σχεδιάζουμε στον χάρτη τη διαδρομή από τη Σπάρτη έως τα Σπήλαια.

Σπάρτη

Γύθειο

Αρεόπολη

Όρμος Διρού

Ν. Λακωνίας

* **λεμβούχος:** Ξεναγός σπηλαίου που μεταφέρει τους επισκέπτες με βάρκα.

5 Ένα σπάνιο σπήλαιο

Το σπήλαιο Μελισσάνη στην Κεφαλονιά είναι ένα μοναδικό **γεωλογικό** φαινόμενο με σπάνια ομορφιά. Δημιουργήθηκε σταδιακά, καθώς το νερό του εδάφους πέρασε μέσα από **πετρώματα** και δημιούργησε κοιλώματα.

Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του είναι ότι έχει άνοιγμα στην οροφή του, που οφείλεται στο ότι ένα τμήμα του πετρώματος κατέρρευσε. Έτσι το σπήλαιο έχει ένα ανοιχτό και φωτεινό τμήμα και ένα κλειστό τμήμα, όπου ξεπροβάλλει ένα μικρό νησάκι καθώς στη μέση περίπου της λίμνης διαμορφώθηκε ένα μικρό νησάκι από τα πετρώματα που κατέρρευσαν. Οι υπέροχοι **σταλακτίτες*** που, έχουν σχηματιστεί στο εσωτερικό του σπηλαίου, έχουν ηλικία από 16.000 έως 20.000 έτη! Η εντυπωσιακή μορφή του σπηλαίου προσέλκυσε το ενδιαφέρον των αρχαίων κατοίκων της περιοχής, που το μετέτρεψαν σε χώρο λατρείας του Πάνα και των Νυμφών.

Το λιμνοσπήλαιο της Μελισσάνης ανακαλύφθηκε το 1951 από τον **σπηλαιολόγο**, Γιάννη Πετρόχειλο.

<https://www.same-museum.gr/istorika-sami/spileo-melissanis/> (διασκευή)

- 1 Το σπήλαιο Μελισσάνη λέγεται και λιμνοσπήλαιο. Γιατί;
Γνωρίζουμε άλλες περιοχές της χώρας μας όπου υπάρχουν σπήλαια;
- 2 Εντοπίζουμε στο κείμενο δύο ξεχωριστά χαρακτηριστικά που διαθέτει το σπήλαιο.
- 3 Με τι ασχολείται άραγε ο σπηλαιολόγος; Αναζητώ τη λέξη στο λεξικό και γράφω τη σημασία της.

σπηλαιολόγος: _____

- 4 Αναζητάμε στο λεξικό και άλλες λέξεις της οικογένειας «σπήλαιο».

* Σταλακτίτης: πετρώδης σχηματισμός με κωνικό σχήμα και με φορά προς τα κάτω.
Σταλαχμίτης: πετρώδης σχηματισμός με κωνικό σχήμα και με φορά προς τα πάνω.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Ομόηχες λέξεις

- 1 Στο κείμενο «Κάτω από την επιφάνεια της γης...» συναντήσαμε τη λέξη «λιτό». Αναζητούμε τη σημασία της στο λεξικό μας.

Παρατηρούμε: Η λέξη «λιτός» έχει την ίδια προφορά με τη λέξη «λυτός» αλλά έχει διαφορετική ορθογραφία και σημασία.

Κατανοούμε: Οι λέξεις «λιτός» και «λυτός» είναι **ομόηχες**. Ομόηχες είναι οι λέξεις που έχουν _____ προφορά αλλά έχουν διαφορετική _____ και διαφορετική _____.

Εφαρμόζουμε: Σκεφτόμαστε και καταγράφουμε και άλλα ζευγάρια ομόηχων λέξεων και συζητάμε στις ομάδες τη σημασία τους.

λύρα _____, κλίμα _____, τύχη _____
κλίνω _____, ώμος _____, ψηλός _____

Μαθαίνουμε να γράφουμε σωστά τις ομόηχες λέξεις που γράψαμε.

Οικογένεια της λέξης: «τόπος»

Ο τόπος που ζούμε διαμορφώνει τη ζωή μας. Κάθε τοπίο, με τα χαρακτηριστικά του, επηρεάζει τις δραστηριότητές και τις συνήθειές μας. Από τους καταπράσινους υδροβιότοπους μέχρι και τους σκουπιδοτόπους, κάθε τόπος έχει τη δική του μοναδική, τοπική ταυτότητα.

- 1 Στο παραπάνω κείμενο υπογραμμίζουμε τις λέξεις που ανήκουν στην οικογένεια της λέξης «τόπος».

- 2 Γράφουμε και άλλες λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια. Το λεξικό θα μας βοηθήσει.

τόπος: _____

- 3 Δημιουργούμε σύνθετες λέξεις.

βίος + τόπος = _____ τόπος + θέση = _____

παιδί + τόπος = _____ τόπος + γράφω = _____

ξερός + τόπος = _____ τόπος + όνομα = _____

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Πώς δίνουμε οδηγίες

Παρατηρούμε:

Στα κείμενα **A, B, Γ** υπογραμμίζουμε τα ρήματα με τα οποία δίνουμε οδηγίες.

- Σε τι διαφέρουν μεταξύ τους;
- Ποιος από τους τρεις τρόπους (ποια έγκλιση: οριστική, υποτακτική ή προστακτική) χρησιμοποιείται κάθε φορά;

A. Για να πάτε στα Σπήλαια Διρού:

- Ακολουθείτε τον δρόμο για Σπάρτη.
- Περνάτε το Γύθειο και την Αρεόπολη.
- Από εκεί κατευθύνετε προς τα Σπήλαια.

Έγκλιση: _____

B. Για να πάτε στα Σπήλαια Διρού:

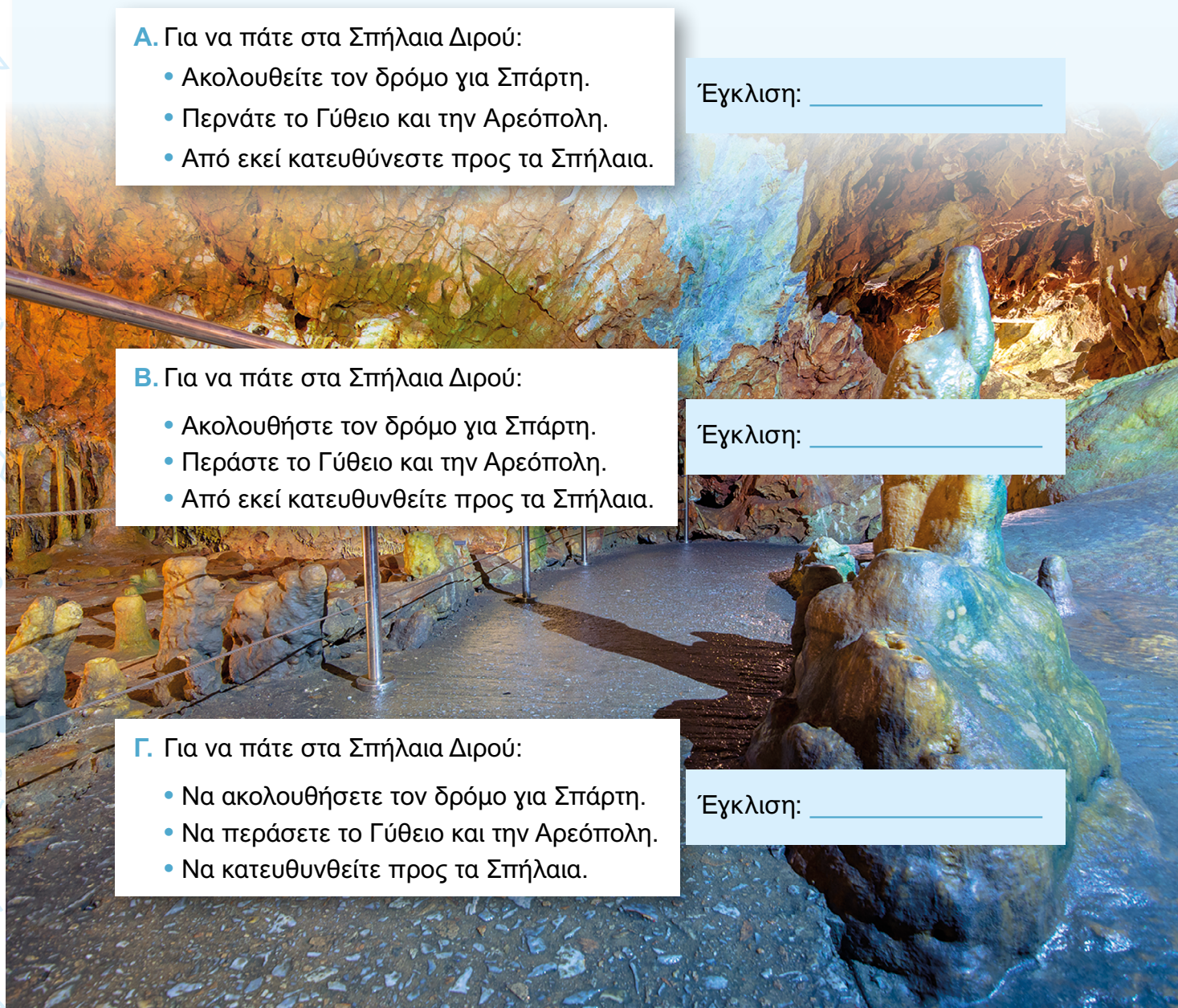
- Ακολουθήστε τον δρόμο για Σπάρτη.
- Περάστε το Γύθειο και την Αρεόπολη.
- Από εκεί κατευθυνθείτε προς τα Σπήλαια.

Έγκλιση: _____

Γ. Για να πάτε στα Σπήλαια Διρού:

- Να ακολουθήσετε τον δρόμο για Σπάρτη.
- Να περάσετε το Γύθειο και την Αρεόπολη.
- Να κατευθυνθείτε προς τα Σπήλαια.

Έγκλιση: _____

Κατανοούμε:

Μπορούμε να δώσουμε οδηγίες με το ρήμα στην _____ ή στην _____ ή στην _____.

Οριστική: ακολουθείτε, περνάτε, κατευθύνετε

Υποτακτική: να ακολουθήσετε, να περάσετε, να κατευθυνθείτε

Προστακτική: ακολουθήστε, περάστε, κατευθυνθείτε.

Πώς δίνουμε οδηγία με άρνηση;

Οριστική → **Δεν** ακολουθούμε τον δρόμο για την Πάτρα.

Υποτακτική → **Μην** ακολουθήσετε τον δρόμο για την Πάτρα.

Η Προστακτική δεν χρησιμοποιείται στην άρνηση. Χρησιμοποιείται η Υποτακτική.

Εφαρμόζουμε

Γράφουμε τις οδηγίες με άλλους τρόπους (εγκλίσεις).

➤ Με προστακτική:

Ταξίδεψε από τη «Λίμνη των Νεραϊδών» έως τον «Μεγάλο Ωκεανό».

Ανακάλυψε το μέρος με τον μεγαλύτερο αριθμό οστών ιπποπόταμων της Ευρώπης.

➤ Με υποτακτική (β' πληθυντικό):

➤ Με οριστική (α' πληθυντικό πρόσωπο):

Σκεφτόμαστε:

Πώς αλλάζει το ύφος μας ανάλογα με την έγκλιση που χρησιμοποιούμε στις οδηγίες που δίνουμε;

6 Η Οίτη, το βουνό με...

- τα εκτεταμένα δάση κεφαληνιακής ελάτης
- τα πολλά νερά: τα ποτάμια, τους καταρράκτες και τις πηγές
- τα εντυπωσιακά φαράγγια
- τα κατάφυτα από αγριολούλουδα ορεινά λιβάδια
- την πλούσια χλωρίδα με πλήθος σπάνιων και εντυπωσιακών φυτών
- την άγρια πανίδα με πλούσια ποικιλία ειδών, κάποια απειλούμενα με εξαφάνιση.

Τι μπορείτε να κάνετε εσείς για την προστασία της Οίτης;

- Ενημερωθείτε για τη πανίδα και χλωρίδα που φιλοξενεί.
- Μην οδηγείτε και μη σταθμεύετε τα αυτοκίνητά σας εκτός του δασικού δρόμου.
- Διατηρήστε το περιβάλλον καθαρό και, φεύγοντας, πάρτε μαζί σας τα απορρίμματα.
- Μην ανάβετε φωτιά και μην πετάτε αναμμένα τσιγάρα ή εύφλεκτα αντικείμενα.
- Αποφύγετε να κόβετε φυτά ή να αφαιρείτε ό,τι ανήκει στη φύση.
- Ενημερώστε το Δασαρχείο και την Πυροσβεστική Υπηρεσία εάν διαπιστώσετε οποιαδήποτε δραστηριότητα σε βάρος του φυσικού περιβάλλοντος.

Πηγή: <https://oiti.gr/διαδρομές/>

Οίτη: Όρος της Στερεάς Ελλάδας που εκτείνεται στους νομούς Φθιώτιδας και Φωκίδας. Ύψος: 2.152 μ.

Οδηγίες προστασίας περιβάλλοντος

1 Ποια είναι τα στοιχεία που συνθέτουν την ομορφιά της Οίτης;

2 Το απόσπασμα που διαβάσαμε προέρχεται από ένα ενημερωτικό έντυπο με οδηγίες προς τον επισκέπτη της Οίτης. Θέλουμε να το μετατρέψουμε σε ολοκληρωμένο κείμενο με οδηγίες.

Οδηγίες για την προστασία της Οίτης

Τα μέρη (η δομή)	Γλωσσικά μέσα	Γλωσσικά μέσα
1. Εισαγωγή <ul style="list-style-type: none"> • Αναφορά στο θέμα • Η σπουδαιότητα της περιοχής και η ανάγκη για την προστασία της. 	Ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα σε οριστική.	Το βουνό Οίτη είναι ξεχωριστό γιατί _____ _____ _____
2. Ανάπτυξη Καταγράφουμε αναλυτικά τις οδηγίες.	<ul style="list-style-type: none"> • Ρήματα σε προστακτική, υποτακτική (β' πληθυντικό) ή οριστική (α' πληθυντικό) • Ουσιαστικά 	Ενημερωθείτε, _____ _____ _____ _____
3. Επίλογος Γράφουμε σύντομο συμπέρασμα ή πιθανά αποτελέσματα.	<ul style="list-style-type: none"> • Ρήματα σε οριστική, ουσιαστικά, επίθετα. • Ρήματα σε υποτακτική 	π.χ. Έτσι συμβάλλουμε όλοι στην προστασία της περιοχής μας. Ας είμαστε όλοι προσεκτικοί κτλ.

3 Είσαι μέλος μιας περιβαλλοντικής ομάδας. Ετοιμάζεις ένα φυλλάδιο με οδηγίες για τους επισκέπτες μιας προστατευόμενης περιοχής του τόπου σου. Στο κείμενό σου προσθέτεις φωτογραφίες του τόπου. Ακολούθησε τον παραπάνω πίνακα δομής.

7 Ράφτινγκ στο ποτάμι

- Έλα, Ορέστη, αύριο πρωί ξεκινάμε! φώναζε η παρέα το βράδυ πριν το ξεκίνημα στα ποτάμια. Κι ο Ορέστης δεν έκλεινε μάτι εκείνη τη βραδιά. Σαν να ήταν η ζωή του όλη εκείνο το ποτάμι. Ένιωθε πως το ήξερε καλά, πως συνομιλούσαν. Ειδικά τις νύχτες του καλοκαιριού, όταν κατασκήνωνε με τους φίλους του στις όχθες, εκεί γύρω από τη φωτιά άκουγε το κύμα του και **αφουγκραζόταν** τις επιθυμίες του.

Τότε το ποτάμι τού εξηγούσε πότε θύμωνε με τους ανθρώπους: «Ξέρεις, θυμώνω πολύ όταν οι άνθρωποι δεν σέβονται τους νόμους της φύσης. Όταν προσπαθούν να πετάξουν στους παραπόταμούς μου τ' απόβλητα από τα εργοστάσιά τους, κρυφά, λες κι εγώ δεν έχω μάτια για να δω», σιγοκελάριζε, κι ο Ορέστης άκουγε με προσοχή.

Το πρωί, μόλις χάραζε, η ομάδα άρχιζε το περπάτημα προς τα πάνω. Το ποτάμι ήθελε αγάπη, είχε ψυχή και πόναγε, δεν ήθελε να πας κόντρα στη ροή του, έπρεπε να το σεβαστείς για να σε σεβαστεί κι εκείνο.

Τα παιδιά κατέβαιναν με μεγάλη μαεστρία, πήγαιναν όπως τους τράβαγε το ρέμα, ξέφευγαν από βράχους, περνούσαν ξυστά από πυκνές φυλλωσιές κι ήταν σαν ν' αγκάλιαζαν την Ήπειρο όλη. Σαραντάπορος, Αχελώος και Πηνειός γίνονταν μια θάλασσα μεγάλη που κρυφογελούσε πίσω από τις κορυφές του Σμόλικα και του Γράμμου. Και το Σούλι τούς έκλεινε νοερά το μάτι σαν να τους χαιρετούσε κι εκείνο, σε έναν αγώνα δίχως νικητή και νικημένο.

Στις αρχές, πριν αρκετά χρόνια, όταν για πρώτη φορά είδε τα μεγαλύτερα παιδιά να κατεβαίνουν με εντυπωσιακό τρόπο το ποτάμι, είχε ενθουσιαστεί. Ήξεραν τόσα για τον καιρό, πότε θα βρέξει, πότε θα φουσκώσει το ποτάμι, πότε ηρεμεί και πότε περιμένει να το εξερευνήσουν.

Έμπαινε κι ο Ορέστης μέσα στα κανό μαζί τους, φορούσε το σωσίβιο κι ακολουθούσε τη ροή του. Πότε κουνούσε απαλά τα κουπιά, όπως του είχαν δείξει, σαν να χάιδευε τη δύναμη του ποταμού και πότε τα κινούσε με όλη του τη δύναμη για να υποτάξει στη δική του θέληση την ορμητική διάθεση του ποταμού. Το ωραιότερο όμως ήταν όταν συναντούσαν στη διαδρομή κι άλλες ομάδες φίλων της φύσης και των ποταμών. Τότε σήκωναν ψηλά τα κουπιά, φώναζαν τα ονόματά τους και δίνανε τόπο συνάντησης στην επόμενη απλωσιά που θα ξαπόσταιναν.

Η περιπέτεια δεν σταματούσε ακόμα κι όταν έφταναν στην απλωσιά κι έπρεπε να κατασκηνώσουν. Τότε ήταν που άρχιζαν τα τραγούδια και το μάζεμα των ξύλων για να ανάψουν τη φωτιά τους και γινόταν το δάσος μια μεγάλη γειτονιά που χέμιζε φωνές, παιχνίδια και πειράγματα.

Μαστρομιχαλάκη, Α. & Βούκανου, Μ. *Όλη η Ελλάδα... ένα ταξίδι*. Εκδόσεις Ακρίτας

- 1 α. Το θέμα του κειμένου είναι: _____
β. Ο τόπος είναι: _____
γ. Το κεντρικό πρόσωπο της ιστορίας είναι: _____
δ. Άλλα πρόσωπα είναι: _____

- 2 Εντοπίζουμε στο κείμενο λέξεις και φράσεις που δείχνουν την αγάπη του Ορέστη για τον ποταμό.

- 3 Σαραντάπορος, Αχελώος και Πηνειός γίνονταν μια θάλασσα μεγάλη που κρυφογελούσε πίσω από τις κορυφές του Σμόλικα και του Γράμμου. Εντοπίζουμε τους ποταμούς και τα βουνά στον χάρτη.

- 4 Ο ποταμός εμφανίζεται να έχει κάποια ανθρώπινα χαρακτηριστικά. Καταγράφουμε αυτά τα χαρακτηριστικά χρησιμοποιώντας φράσεις από το κείμενο.

Όταν σε ένα κείμενο ή ένα ποίημα τα ζώα, τα φυτά ή τα πράγματα αποκτούν ανθρώπινα χαρακτηριστικά, αυτό λέγεται _____.

8 Τα ψηλά βουνά

Στο παιδικό μυθιστόρημα «Τα Ψηλά Βουνά», ο συγγραφέας Ζαχαρίας Παπαντωνίου αφηγείται την ιστορία μιας ομάδας παιδιών που ανεβαίνουν πεζοπορώντας στα βουνά της Ευρυτανίας για να κατασκηνώσουν κατά τις καλοκαιρινές διακοπές. Αντιμετωπίζουν μόνα τους τις δυσκολίες, κάνουν νέους φίλους, μαθαίνουν να προστατεύουν το δάσος.

Στο έλατο¹

Αφού έφαγαν, είπε ο Φάνης: «Πάμε σε κείνο τον έλατο* εκεί επάνω;»

«Πάμε» είπαν τα παιδιά.

Πήραν το σακούλι τους, το παγούρι και το ραβδί τους και κίνησαν. Ήταν ανήφορος δύσκολος. Σε πολλά μέρη σταμάτησαν. Κυνήγησαν έντομα και γουστερίτσες*, και γνώρισαν φυτά που δεν τα είχαν δει ποτέ. Σ' ένα μέρος στάθηκαν και καμάρωσαν πέντ' έξι ωραία δέντρα, που ήταν θεόρατα, με δυνατό κορμό.

«Είναι καστανιές!» φώναξε ο Πάνος που τις γνώρισε. Τέλος έφτασαν στον έλατο. Ποιος τους είχε πει πως ο έλατος μοιάζει με τον πολυέλαιο της εκκλησίας; Κοιτάζουν και βλέπουν αλήθεια στα καμαρωτά κλαδιά του κάτι σαν άσπρες λαμπάδες. Είναι ο καρπός του. Όλα τα δέντρα της γης έχουν ανώμαλο σχήμα. Μα το κυπαρίσσι στους κάμπους κι ο έλατος στο βουνό στέκουν ολόισα. Γίνονται κατάρτια στα καράβια! Εδώ στα βουνά ο έλατος περιφρονεί τον χειμώνα. Λυγίζει τόσο, που νομίζεις πως θα σπάσει, μα μένει πάντα ίσιος και θυμώνει με τον άνεμο που τον μάχεται. Δεν καταδέχεται να φυτρώσει στα χαμηλά. Πρέπει ν' ανεβούμε ψηλά για να τον απαντήσουμε*.

Τα παιδιά, κοιτάζοντας απάνω στο βουνό, είδαν ολόκληρο δάσος από έλατα ίσια. Είδαν πλαγιές και φαράγγια, είδαν την κορφή του βουνού, μυτερή και κατάγυμνη και τις άλλες δυο μικρότερες κορφές του, τα Τρίκορφα. Είδαν το μοναστήρι που άσπριζε μακριά και κάτι μαύρο που περπατούσε στην πλαγιά, τα γίδια του Λάμπρου.

* **Στον έλατο:** το έλατο
γουστερίτσα: μικρή σαύρα
να τον απαντήσουμε: να τον συναντήσουμε

Στον χείμαρρο

Την άλλη μέρα ο δασάρχης ήρθε. «Εδώ απάνω είναι άγρια και περήφανα όλα» είπε. Κι αλήθεια έβλεπαν πόσο θεόρατο είναι το βουνό, που φαίνεται από την πόλη σαν γαλανός ίσκιος. Πόσους βράχους, πόσα φαράγγια, πόσες ράχες, πόση πέτρα και κακοτοπιά έχει! Τώρα, θα δείτε και το μεγαλύτερο θηρίο που μπορεί να βγει από το βουνό. Είναι ο χείμαρρος» τους είπε.

«Ο χείμαρρος, όταν γεμίσει νερό και κατεβάσει στους κάμπους αυτά τα λιθάρια που βλέπετε, πνίγει ανθρώπους, αμπέλια, ζώα και χωριά ολόκληρα. Ένα μόνο μπορεί να τα βάλει με τέτοιο θηρίο. Το δέντρο».

«Το δέντρο!» έκαναν με απορία τα παιδιά.

«Να ξέρατε πόση δύναμη έχει ένα δέντρο! Αυτό με τις ρίζες του κρατάει το χώμα και τα χαλίκια σφιχτά. Γι' αυτό οι φυτεμένοι τόποι γλιτώνουν τους ανθρώπους από τις πλημμύρες. Όταν όμως καίμε και ξεριζώνουμε τα δέντρα, τότε το χώμα και το χαλίκι φεύγει από τις γυμνές ράχες και πηγαίνει στον χείμαρρο. Εκείνος φουσκώνει από τις βροχές και αφανίζει σπιτία, σπαρτά και ανθρώπους. Αυτό πρέπει να συλλογίζεται καθένας που πηγαίνει να κόψει δέντρο».

Από πού έρχεται το νερό

Τα παιδιά σταμάτησαν σε μια βρυσούλα, που μόλις ακουγόταν το λίγο και κρύο νερό της.

«Από πού να έρχεται τούτο το νεράκι;» ρώτησε ο Πάνος.

«Από το βουνό!» είπαν τ' άλλα παιδιά.

«Ναι, μα πώς βρέθηκε μέσα στο βουνό;» ρώτησε ο δασάρχης.

Κανένας δεν ήξερε ν' απαντήσει.

«Από τις βροχές και τα χιόνια, είπε ο δασάρχης, το νερό σταλάζει σιγά μέσα στο χώμα και πηγαίνει σε μεγάλες δεξαμενές από πέτρα που έχει μέσα της η γη. Από εκεί βγαίνει με τις βρύσες και τα ποτάμια. Για να σταλάζει όμως το νερό και να μπει στη γη, πρέπει ο τόπος να είναι φυτεμένος. Αν δεν υπάρχουν χλωρά και ξερά φύλλα να το κρατήσουν, τότε το νερό πηγαίνει στα ξεροπόταμα και χάνεται στη θάλασσα και στον αέρα. Λοιπόν και τις βρύσες ακόμη, το ευλογημένο το δάσος μάς τις δίνει. Αν αφήναμε τους ανθρώπους να κόψουν το δάσος, αυτή η βρυσούλα εδώ θα στέρευε.

Παπαντωνίου, Ζ. Τα ψηλά βουνά, Εκδόσεις Εστία

1. Ο αφηγητής του κειμένου είναι: (Επιλέγω με)

- α ο συγγραφέας
- β ένα παιδί της παρέας
- γ ο δασάρχης

2. Τα δέντρα που αναφέρονται στο κείμενο είναι: _____, _____, _____.

2 Συμπληρώνουμε το κείμενο με τις πληροφορίες που λείπουν.

Τα παιδιά χρειάστηκε να ανέβουν ψηλά για να δουν τον _____, το μόνο δέντρο που περιφρονεί τον _____ και δε λυγίζει από τη δύναμη του _____.
Κοιτάζοντας ψηλά πάνω στο βουνό τα παιδιά είδαν _____ και _____, την κορυφή του βουνού και άλλες δύο μικρότερες κορυφές, τα _____.

3 Υποθέτουμε από τα συμφραζόμενα τι μπορεί να σημαίνουν οι υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου. Συζητάμε στην τάξη. Επιβεβαιώνουμε με το λεξικό.

- 1. περιφρονώ → _____
- 2. κακοτοπιά → _____
- 3. καταδέχομαι → _____
- 4. αφανίζω → _____

4 Ξαναδιαβάζω το τμήμα του κειμένου «Από πού έρχεται το νερό» και εξηγώ με δικά μου λόγια σε μία παράγραφο ακολουθώντας τη δομή: θεματική πρόταση, περιεχόμενο, κατακλείδα.

Η Ενότητα 5 με μια ματιά

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Η παθητική μετοχή

Προέρχεται από ρήματα και σχηματίζεται με την κατάληξη -μενος, -μένη, -μένο. Έχει τρία γένη και μοιάζει με επίθετο: π.χ. ο λυμένος, η λυμένη, το λυμένο, ο γραμμένος, η γραμμένη, το γραμμένο

Ορθογραφία:

Η παθητική μετοχή των ρημάτων που το θέμα τους τελειώνει σε -β, -φ, -πτ, γράφεται με -μμ-: κόβω → κομμένος, -η, -ο
βάφω → βαμμένος, -η, -ο
συρράπτω → συρραμμένος, -η, -ο

Τα ουδέτερα σε -ος

Ενικός αριθμός: το δάσος, του δάσους, το δάσος

Πληθυντικός αριθμός: τα δάση, των δασών, τα δάση

Προσοχή! το άνθος, του άνθους, τα άνθη, των ανθέων
το όρος, του όρους, τα όρη, των ορέων

Οι εγκλίσεις στα κείμενα οδηγιών. Πώς δίνουμε οδηγίες

- Οριστική: ακολουθείτε, περνάτε, κατευθύνεστε
- Υποτακτική: να ακολουθήσετε, να περάσετε, να κατευθυνθείτε
- Προστακτική: ακολουθήστε, περάστε, κατευθυνθείτε.

Για την άρνηση:

- Στην οριστική χρησιμοποιούμε το «δεν»:
Δεν καταστρέφουμε το φυσικό περιβάλλον.
- Στην υποτακτική χρησιμοποιούμε το «μη(ν)»:
Μην καταστρέφετε το φυσικό περιβάλλον.

Η προστακτική δεν παίρνει άρνηση. Χρησιμοποιούμε τους τύπους της υποτακτικής.

Οι εγκλίσεις στο διαρκές (εξακολουθητικό) και συνοπτικό ποιόν ενεργείας

Διαρκής Υποτακτική: να χάνω, να χάνεις, να χάνει, να χάνουμε, να χάνετε, να χάνουν

Διαρκής Προστακτική: χάνε, χάνετε

Συνοπτική Υποτακτική: να χάσω, να χάσεις, να χάσει, να χάσουμε, να χάσετε, να χάσουν

Συνοπτική Προστακτική: χάσε, χάστε

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

φύση, φυτό: φυσιολάτρης, φυσικός, φυτολόγιο, φυτώριο, φυτόχωμα, φυτεύω, δενδροφύτευση

τόπος: τοπίο, τοπικός, βιότοπος, παιδότοπος, τοποθετώ, τοποθέτηση, τοπογράφος, τοπωνύμιο

κόβω: κοπίδι, αποκόβω, κομμάτι, κομματάκι, απόκομμα, αποκομμένος, διακεκομμένος, διακοπή, διακόπτης

Ομόηχες λέξεις

λιτός - λυτός, φύλο - φύλλο, φοιτώ - φυτό, κλείνω - κλίνω, νίκη - νοίκι, καιροί - κερί, πάλη - πάλι, τόποι - τόπι, κλίμα - κλήμα, τύχη - τοίχοι - τείχη.

Οδηγίες προστασίας περιβάλλοντος

Τα μέρη (η δομή)	Γλωσσικά στοιχεία
<p>1. Εισαγωγή</p> <ul style="list-style-type: none"> Αναφορά στο θέμα Η σπουδαιότητα της περιοχής και η ανάγκη για την προστασία της. 	<p>Ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα σε οριστική.</p>
<p>2. Ανάπτυξη</p> <p>Βήματα και αναλυτικές οδηγίες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ρήματα σε προστακτική, υποτακτική (β' πληθυντικό) ή οριστική (α' πληθυντικό) Ουσιαστικά
<p>3. Επίλογος</p> <ul style="list-style-type: none"> Σύντομο συμπέρασμα ή πιθανά αποτελέσματα Προτροπή/ ευχή 	<ul style="list-style-type: none"> Ρήματα σε οριστική, ουσιαστικά, επίθετα. Ρήματα σε υποτακτική

Ελέγγω τι έμαθα στην Ενότητα 5

A. Γράφω τη λέξη που περιγράφει η πρόταση.

1. Πυκνό δάσος, που προστατεύεται λόγω του φυσικού του πλούτου: _____
2. Η φύτευση δέντρων σε μία έκταση: _____
3. Είναι η φύτευση δέντρων σε μια δασική περιοχή που έχει καεί από πυρκαγιά. _____

B. «Φυτικός» ή «φυσικός»; Γράφω το επίθετο που ταιριάζει.

4. Στολίσαμε το ανθοδοχείο μας με _____ άνθη.
5. Η γιαγιά χρησιμοποιεί _____ κρέμα στα γλυκά που φτιάχνει.

Γ. Ξαναγράφω τις οδηγίες προστασίας του δάσους χρησιμοποιώντας προστακτική (σε β' πληθ.).

Διατηρούμε _____ (6) το περιβάλλον καθαρό.
Αποφεύγουμε _____ (7) την πρόκληση θορύβων.
Σεβόμαστε _____ (8) τη βλάστηση και ό,τι άλλο προσφέρει η φύση. **Ενημερώνουμε** _____ (9) την Πυροσβεστική Υπηρεσία αν υπάρχει φωτιά ή καπνός στο δάσος.

Δ. Γράφω την παθητική μετοχή των ρημάτων.

9. αναστατώνω → _____
- ποτίζω → _____
10. κόβω → _____
- διακόπτω → _____

E. Γράφω το ουδέτερο ουσιαστικό σε -ος στη σωστή πτώση.

Περπατώντας στο δάσος παρατηρήσαμε το χώμα και τις πέτρες του _____ (11) (έδαφος). Θαυμάσαμε τα χρώματα των _____ (12) (άνθος) και εντυπωσιαστήκαμε από τα _____ (13) (μέγεθος) των αιωνόβιων δέντρων.

ΣΤ. Επιλέγω τη σωστή λέξη.

14. Ο παραδοσιακός ξενώνας είχε **λυτή** / **λιτή** διακόσμηση.
15. Σε αυτή την ενότητα έμαθα να **κλίνω** / **κλείνω** τα ουδέτερα σε -ος.

Μετρώ όλα τα σωστά:

Ξαναδιαβάζω (έως 5) μέτρια (6-8) πολύ καλά (9-11) άριστα (12-15)

Απόκριες

Ίωνας Ξέρεις γιατί γιορτάζουμε τις Απόκριες;

Ελπίδα Η γιαγιά μου είπε ότι η λέξη Απόκριες προέρχεται από από τη βυζαντινή λέξη «Απόκρεω», δηλαδή, «από» και «κρέας» που σημαίνει δεν τρώμε κρέας. Οι Απόκριες τελειώνουν με την Κυριακή της Αποκριάς. Μετά έρχεται η Καθαρά Δευτέρα, με την οποία ξεκινά η Μεγάλη Τεσσαρακοστή (40 ημέρες), δηλαδή η περίοδος της **νηστείας** πριν το Πάσχα.

- Ποια περίοδο ονομάζουμε Αποκριά και ποια είναι η Κυριακή της Αποκριάς;
- Τι είναι το καρναβάλι; Πώς συνδέεται με τις Απόκριες; Αναζητούμε τη λέξη στο λεξικό.

1 Ο παράξενος χαρταετός

Πρωί πρωί την Καθαρά Δευτέρα όλοι οι χαρταετοί ανέβηκαν στον ουρανό. Άλλοι έκαναν τούμπες και βουτιές κι άλλοι αρμένιζαν ήσυχα και καμάρωναν. Ήταν όμορφοι χαρταετοί. Κόκκινοι με γαλάζιους κύκλους, κίτρινοι με μπλε μαργαρίτες, μεγάλοι με πολύχρωμες ουρές, μικροί με αστεία σκουλαρίκια...

Αλήθεια, ήταν πολύ φανταχτεροί και πολύ περήφανοι και ήθελαν να φτάσουν ως τον ήλιο, αλλά τα παιδάκια τους τραβούσαν μ' έναν σπάγγο κατά τη γη.

- Είστε χαρούμενοι; Είστε ευτυχισμένοι; τους ρώτησε η τρελούτσικη ηλιαχτίδα που όλα θέλει να τα μαθαίνει.
- Με τόσα πλούτη, που έχουμε πώς να μην είμαστε ευτυχισμένοι; αποκρίθηκαν οι χαρταετοί, με τις ουρές και τα σκουλαρίκια, με τις ζωγραφιές και τα χρώματα τα φανταχτερά!
- Ίσως έχετε δίκιο, ίσως έχετε άδικο, είπε η Τρελούτσικη και πέταξε κοντά σ' έναν μακρινό, ξεμοναχιασμένο χαρταετό.
- Κι εσύ; τον ρώτησε.
- Και βέβαια, είμαι ευτυχισμένος!
- Όμως δεν έχεις ζωγραφιές, δεν έχεις χρώματα φανταχτερά, ούτε σγουρή ουρά και αστεία σκουλαρίκια.
- Είμαι ευτυχισμένος, γιατί είμαι ελεύθερος! Ταξιδεύω δίχως σπάγγο. Όλα είναι δικά μου!

Κι ο παράξενος χαρταετός ξανοίχτηκε στον ατέλειωτο ουρανό.

Πήγε τόσο ψηλά, που κανένας χαρταετός δεν μπορούσε να φτάσει, γιατί κανένας σπάγγος δεν είναι τόσο μεγάλος.

Οι άλλοι χαρταετοί κατέβηκαν κι άραξαν στα ντουλάπια τους, ενώ ο φιλαράκος μας αρμένιζε στον κόσμο, στολισμένος μ' όλα τα ελεύθερα πράγματα που σε όλους μας φέρνουν χαρά: το φως, το σύννεφο, τ' αστέρια, το τραγούδι.

Βαλάση, Ζ. Ο παράξενος χαρταετός Στο: Τα Μαγικά Μολύβια. Εκδόσεις Κέδρος

1 Ποιο έθιμο παρουσιάζεται στην ιστορία που διαβάσαμε; Γιατί οι αετοί είναι χαρούμενοι; Σε τι διαφέρει ο μοναχικός αετός;

2 Συμπληρώνουμε το κείμενο με τις πληροφορίες που λείπουν.

Το πρωί της _____ όλοι _____ ανέβηκαν στον ουρανό. Άλλοι έκαναν τούμπες και βουτιές κι άλλοι αρμένιζαν ήσυχα και καμάρωναν. Η _____ ηλιαχτίδα, που όλα θέλει να τα μαθαίνει, συνάντησε τους χαρταετούς και τους ρώτησε αν είναι χαρούμενοι κι εκείνοι απάντησαν ότι είναι πολύ ευτυχισμένοι γιατί έχουν πολλά _____ δηλαδή τα σκουλαρίκια τους, τις _____ και τα φανταχτερά _____! Όμως ένας χαρταετός ήταν διαφορετικός και μόνος! Εκείνος ήταν ευτυχισμένος γιατί ήταν _____! Ταξίδευε δίχως _____ και πήγαινε όλο και πιο ψηλά στον ατελείωτο _____.

3 «Οι χαρταετοί αρμένιζαν ήσυχα». Γιατί η συγγραφέας χρησιμοποιεί το ρήμα «αρμένιζω»; Σε ποια περίπτωση χρησιμοποιούμε το ρήμα; Το λήμμα του λεξικού θα μας βοηθήσει.

4 Ζωγραφίζουμε έναν χαρούμενο χαρταετό, όπως τον φανταζόμαστε. Αναρτούμε τα έργα μας στο ταμπλό της τάξης.

5 Ετοιμάζουμε ομαδικά μια μικρή παρουσίαση με θέμα τα αποκριάτικα έθιμα μιας περιοχής της πατρίδας μας και την παρουσιάζουμε στην τάξη. Εξηγούμε γιατί επιλέξαμε να παρουσιάσουμε τα συγκεκριμένα έθιμα.

25^η Μαρτίου 1821

Η 25η Μαρτίου είναι μια διπλή γιορτή για τους Έλληνες!

Είναι η μέρα της γιορτής του Ευαγγελισμού και η επέτειος της έναρξης της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.

ΗΞΕΡΕΣ ΟΤΙ...

Η λέξη Ευαγγελισμός σημαίνει το χαρμόσυνο μήνυμα που έφερε ο Αρχάγγελος Γαβριήλ στη Θεοτόκο Μαρία για τη Γέννηση του Χριστού. Την 25η Μαρτίου είχε οριστεί να γίνει η έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης που θα έφερνε στους Έλληνες το χαρμόσυνο μήνυμα της απελευθέρωσης.

Πρώτος ο ποιητής Παναγιώτης Σούτσος πρότεινε το 1834 την καθιέρωση εορτασμού της Ελληνικής Επανάστασης την 25η Μαρτίου, αναφέροντας ότι ήταν η μέρα γενίκευσης της Επανάστασης στην Πελοπόννησο και αναγέννησης της Ελλάδας. Το 1838, με το Βασιλικό Διάταγμα του Όθωνα, καθιερώθηκε η 25η Μαρτίου ως ημέρα εθνικής γιορτής και έγινε και ο πρώτος εορτασμός της στον ιερό ναό της Αγίας Ειρήνης, στην Αθήνα.

<https://www.orthodoxianewsagency.gr/istoria-ethnika-themata/i-kathierosi-tis-ethnikis-eortis-tis-25is-martiou-eis-to-diinekes/>

Έχεις ακούσει για τον Ρήγα Φεραίο;

Φυσικά, αυτός έγραψε τον Θούριο. Θα τραγουδήσουμε τον Θούριο στις πρόβες της σχολικής γιορτής.

Ο Ρήγας Φεραίος έζησε πριν την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Με τον Θούριο, τη Χάρτα* και τα κείμενα που έγραψε καλούσε τους σκλαβωμένους Έλληνες να ξεσηκωθούν για να απελευθερωθούν από τους Τούρκους..

Ο Θούριος

Ως πότε, παλικάρια, να ζούμε στα στενά,
μονάχοι, σαν λιοντάρια, στες ράχες, στα βουνά
Σπηλιές να κατοικούμεν, να βλέπωμε κλαδιά,
να φεύγωμ' απ' τον κόσμο, για την πικρή σκλαβιά;
Να χάνωμεν αδέρφια, πατρίδα και γονείς,
τους φίλους, τα παιδιά μας κι όλους τους συγγενείς;

Κάλλιο ναι μιας ώρας ελεύθερη ζωή,
παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή!

1 Υπογραμμίζουμε στο ποίημα φράσεις που δείχνουν τις συνθήκες στις οποίες ζούσαν οι Έλληνες στην Τουρκοκρατία και τις σχολιάζουμε. Βρίσκουμε σχετικές πληροφορίες από βιβλία ιστορίας και από δημοτικά τραγούδια.

2 Αντιστοιχίζουμε λέξεις και φράσεις του Θούριου που συνδέονται νοηματικά.

1. παλικάρια
2. κατοικούμε
3. χάνουμε
4. μιας ώρας
5. σαράντα χρόνια

- α. ελεύθερη ζωή
- β. σκλαβιά και φυλακή
- γ. σα λιοντάρια
- δ. σπηλιές
- ε. πατρίδα και συγγενείς

3 Αναζητάμε στο διαδίκτυο ηχογραφήσεις του Θούριου και τον τραγουδάμε κι εμείς.

* Η Χάρτα του Ρήγα ή Χάρτα της Ελλάδος ήταν ένας χάρτης που απεικόνιζε τον ελλαδικό χώρο, τα Μικρασιατικά παράλια και την περιοχή της Βαλκανικής χερσονήσου

2 Το μήνυμα της Επανάστασης

Το χελιδονάκι ήταν μόνο ένα πουλί. Δεν ήξερε να μετρήσει τα τετρακόσια χρόνια της σκλαβιάς που περνούσαν σαν φρικτό σκοτάδι - μια ατελείωτη νύχτα - πάνω από την Ελλάδα. Δεν ήξερε πως σήμερα, με τον όρθρο* τούτο, ξημέρωνε η 25η Μαρτίου 1821.

- Τι κάνεις εκεί, μωρέ; Σώνει*. Τόσην ώρα χτυπάς την καμπάνα, είπε ένας μεγαλύτερος καλόγερος στο καλογεροπαίδι.
- Δοκιμάζω πώς να τις χτυπήσω σαν έρθει η μεγάλη ώρα, απάντησε εκείνο θαρρετά.
- Η μεγάλη ώρα ήρθε. Στην Καλαμάτα μαζεύτηκαν κιάλας ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, ο τοπότηρητής της Μάνης, ο Παπαφλέσσας, ο Αναγνωσταράς και ο Θόδωρος Κολοκοτρώνης.
- Κι έγινε μακελειό;
- Και στην Πάτρα, συνέχισε ονειροπόλος ο καλόγερος, σηκώθηκαν ο Ρούφος, ο Σαγιάς, ο Αντρέας Λόντος, ο Παπαδιαμαντόπουλος...

- Πώς έγινε; Πώς;

- Οι Τούρκοι μαζεύτηκαν στα κάστρα, κλείδωσαν τις καστρόπορτες, οι Πατρινοί πήραν τα γυναικόπαιδα και τα έκρυψαν στα γειτονικά χωριά. Οι δικοί μας μείνανε τη νύχτα στο μοναστήρι του Ομπλού* και από κει κίνησαν για την Πάτρα.

Ένας στρατός από δεσποτάδες, οπλαρχηγούς, πρόκριτους, αρματολούς και κλέφτες. Μπροστά ο μητροπολίτης Πατρών Γερμανός καβάλα στ' άλογο με τον σταυρό στο χέρι, από πίσω ο Ζαΐμης και ο Λόντος με τα μπαϊράκια⁴ τους.

- Έχει μπαϊράκι δικό του ο Λόντος;
- Ναι, κατακόκκινο μ' έναν σταυρό μαύρο από τη μια μεριά.
- Και τι λένε; Τι λεν;
- Μεγάλο λόγο: Ελευθερία ή θάνατος, αδέρφια!

Βαρελλά, Α., Ραζής, Α., Το χελιδόνι της 25ης Μαρτίου 1821. Εκδόσεις Πατάκη

* **όρθρος**: Ιερή ακολουθία που γίνεται το πρωί, πριν τη Θεία Λειτουργία.
σώνει: φτάνει, είναι αρκετό
Μονή Ομπλού: Μονή στον νομό Αχαΐας, χτισμένη στο όρος Ομπλός
μπαϊράκι: πολεμική σημαία, λάβαρο

1

Το κείμενο αναφέρεται σε πραγματικά ή σε φανταστικά γεγονότα; Ανταλλάσσουμε απόψεις και υποστηρίζουμε τη γνώμη μας με παραδείγματα.

2

Γιατί χτυπούσε την καμπάνα το καλογεράκι; Ποιο είναι το νέο που είχε μάθει και είπε ο καλόγερος;

3

Ξαναδιαβάζουμε το κείμενο 2. Μετά συμπληρώνουμε την περίληψη με τις πληροφορίες που θυμόμαστε. Ελέγχουμε με τον διπλανό μας.

Το καλογεροπαίδι χτυπούσε την _____ γιατί ήθελε να προετοιμαστεί για τη μεγάλη ώρα της Επανάστασης. Ο μεγαλύτερος _____ είπε πως η μεγάλη ώρα ήρθε αφού ήδη μαζεύτηκαν στην _____ ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, ο Παπαφλέσσας, ο Αναγνωσταράς και ο Θόδωρος Κολοκοτρώνης. Αλλά και στην _____ ξεσηκώθηκαν ο Λόντος, ο Παπαδιαμαντόπουλος και άλλοι αρχηγοί. Και όλοι λένε έναν μεγάλο λόγο: _____ ή _____ !

4

Ποιος είναι άραγε ο ρόλος του χελιδονιού στην ιστορία; Γράφουμε με τη φαντασία μας μια σκηνή - με τη συμμετοχή του χελιδονιού - από τη συνέχεια της ιστορίας.

5

Διαβάζουμε το απόσπασμα από την ομιλία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και βρίσκουμε ομοιότητες με το κείμενο «Το μήνυμα της Επανάστασης».

Όταν αποφασίσαμε να κάμομε την Επανάσταση, δεν εσυλλογισθήκαμε ούτε πόσοι είμεθα, ούτε πως δεν έχομε άρματα, ούτε ότι οι Τούρκοι εβαστούσαν τα κάστρα και τας πόλεις [...] αλλά ως μία βροχή έπεσε εις όλους μας η επιθυμία της ελευθερίας μας, και όλοι, και ο κλήρος μας και οι προεστοί και οι καπεταναίοι* και οι πεπαιδευμένοι* και οι έμποροι, μικροί και μεγάλοι, όλοι εσυμφωνήσαμε εις αυτό το σκοπό και εκάμαμε την Επανάσταση.*

Από τον λόγο του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στην Πνύκα
http://users.uoa.gr/~nektar/history/3contemporary/kolokotronis_pnyka.htm

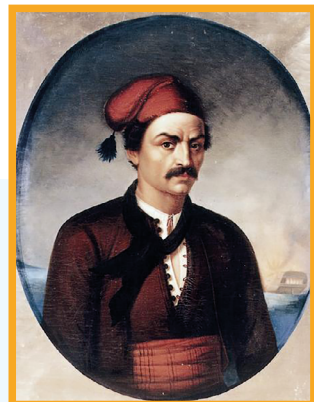

6

Ποιες είναι δυσκολίες είχαν να υπερνικήσουν οι Έλληνες για να ξεκινήσουν την Επανάσταση;

* **προεστοί**: οι τοπικοί άρχοντες
καπεταναίοι (ή καπετάνιοι): οι αρχηγοί των ομάδων των Κλεφτών
πεπαιδευμένοι: οι μορφωμένοι

3 Κωνσταντής, ο μπουρλοτιέρης

Ο Κωνσταντίνος Κανάρης πρωταγωνίστησε στον ναυτικό αγώνα στην Ελληνική Επανάσταση του 1821. Τον Ιούνιο του 1822 πυρπόλησε στη Χίο την τουρκική ναυαρχίδα προκαλώντας τον θαυμασμό ολόκληρης της Ευρώπης.

Ανάμεσα στις φρεγάτες ξεχώριζε καμαρωτό το ντελίνο* (ναυαρχίδα*) του Καρά Αλή πασά με το χρωματιστό μπαϊράκι του να ανεμίζει εκείνη την αφέγγαρη νύχτα.

Στην καπιτάνα* πάνω είχαν μαζευτεί και γλεντοκοπούσαν οι καπεταναίοι απ' όλα τα καράβια του στόλου,

καλεσμένοι του Καπουδάν πασά για να γιορτάσουν το Μπαϊράμι*. «Παναγιά μου», είπα, «αυτοί είναι τόσοι που έτσι και μας φτύσουν, θα πνιγούμε». Το τσούρμο μου γέλασε με την καρδιά του. Θαρρείς τούτο το γέλιο τούς γέμισε κουράγιο, κι ας μην το ξεστόμισα εγώ για χωρατό*.

Από κει και πέρα χρειάζονταν σβελλάδα, επιδεξιότητα και τόλμη, και τίποτε απ' αυτά δεν μας έλειπε. Ζυγώσαμε όσο πιο γρήγορα ήταν βολετό, πέσαμε πάνω του και ρίξαμε τους γάντζους. Από εκείνη τη στιγμή η μοίρα μας δέθηκε για τα καλά μ' αυτή του εχθρού. Το πλήρωμα του караβιού, ανυποψίαστο για το κακό που ερχόταν, αποχαυνωμένο καθώς ήταν από το γλέντι, άρχισε να καταλάβει τι γινόταν και να ορμήσει στα κανόνια.

«Όλοι στη σκαμπαβία*» ούρλιαξα, προστάζοντας το τσούρμο μου, ενώ μέσα μου έλεγα: «Κωνσταντή, ετοιμάσου να πεθάνεις».

Για πότε έβαλα φωτιά στο φιτίλι, για πότε έχωσα τον δαυλό μου στα σπλάχνα του μπρικιού*, για πότε βρέθηκα κι εγώ στη βάρκα, ούτε που το κατάλαβα.

Η καρδιά μου χτυπούσε σαν τρελή από αγωνία. Είδα πρώτα το πυρπολικό μου να λαμπαδιάζει κι έπειτα να μεταδίδει τη φωτιά σαν αρρώστια κολλητική στο αγέρωχο σκαρί! Η φωτιά φούντωσε για τα καλά κάνοντας τη νύχτα μέρα. Γέμισε η θάλασσα ανθρώπινα κουφάρια και ξύλα που έπλεαν, απομεινάρια θλιβερά του ωραίου σκαριού. Μαύρος καπνός υψώθηκε. Οι εχθροί θρηνούσαν πολυάριθμο πλήρωμα και ανάμεσά τους τον Καρά Αλή, που ήταν υπεύθυνος για την καταστροφή της Χίου. Είχε γλιστρήσει σε μια βάρκα και θα σωνόταν ίσως, αν το φλεγόμενο κατάρτι του караβιού δεν έπεφτε πάνω του.

Ανδρικοπούλου, Μ. Κωνσταντίνος Κανάρης τ' όνομά μου. Εκδόσεις Καλέντη

* **ντελίνο:** πολεμικό ιστιοφόρο πλοίο
ναυαρχίδα: Το πλοίο που είναι επικεφαλής του πολεμικού στόλου, στο οποίο επιβαίνει ο ναύαρχος.
καπιτάνα (γαλέρα): πολεμικό πλοίο με 220-260 κωπηλάτες

μπαϊράμι: γιορτή των μουσουλμάνων
χωρατό: αστείο
σκαμπαβία: μικρή βάρκα που χρησιμοποιείται ως βοηθητική σε πλοία
μπρίκι: μικρό ιστιοφόρο πλοίο

1 Σωστό ή Λάθος; Βάζω ✓.

	Σ	Λ
1. Ο Κωνσταντής ήταν ο κυβερνήτης της ναυαρχίδας.		
2. Η ναυαρχίδα είχε κόκκινο μπαϊράκι.		
3. Οι Τούρκοι εκείνο το βράδυ γιόρταζαν το Μπαϊράμι.		
4. Ο Κωνσταντής ανέβηκε στην τουρκική ναυαρχίδα και έβαλε φωτιά.		
5. Ο Κωνσταντής έπεσε στη θάλασσα για να σωθεί.		
6. Το πυρπολικό σκάφος λαμπαδιάσε και μετέδωσε τη φωτιά στην τουρκική ναυαρχίδα.		
7. Ο Καρά Αλής κατάφερε να εγκαταλείψει τη ναυαρχίδα και να σωθεί.		

ΗΞΕΡΕΣ ΟΤΙ...

Τα πυρπολικά ήταν παλιά μικρά πλοία που οι Έλληνες αγωνιστές χρησιμοποιούσαν για να πυρπολήσουν εχθρικά πλοία: Τα άλειφαν με ένα μείγμα από πίσσα και θειάφι και τα γέμιζαν με μπαρούτι και διάφορες άλλες εύφλεκτες ύλες, στις οποίες προσάρμοζαν ένα φιτίλι. Κατόπιν τα πυρπολικά αγκιστρώνονταν πάνω στα εχθρικά πλοία και το πλήρωμα έβαζε φωτιά, με αποτέλεσμα να ακολουθήσει έκρηξη ή μεγάλη πυρκαγιά. Το πλήρωμα του πυρπολικού εγκατέλειπε το πλοίο λίγο πριν αυτό εκραγεί.

<http://historyreport.gr/index.php/Στα-νεότερα-χρόνια/Ελληνικά-Θέματα/1281-Πυρπολικό-Ένα-πανίσχυρο-ελληνικό-όπλο>

Συγκεντρώνουμε φωτογραφίες και πληροφορίες για τη δράση και άλλων ηρώων και ηρωίδων που αναδείχτηκαν στον ναυτικό αγώνα κατά των Τούρκων την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης. Παρουσιάζουμε στην τάξη ή στη σχολική γιορτή της 25ης Μαρτίου.

Πηγές εικόνων - κειμένων

3η ενότητα
Βιβλία <ol style="list-style-type: none">Ανδρικοπούλου, Μ. (2019). <i>Δάσκαλος σε δύο ρόδες</i>. Αθήνα: Καλέντη.Muth J.,(2023). <i>Ο Γαλήνιος και ο Κου Σώζουν τον κόσμο</i>. Μετάφραση: Μακρή, Α. Δ., Αθήνα: ΆγκυραStewart, A., Ρίζος Ε. (Ντεκάστρο Μετ.) (2024). <i>Εμπρός να αλλάξουμε τον κόσμο</i>. Αθήνα: Καπόν.Ηλιόπουλος, Β. (2007). <i>Τα Χριστούγεννα των παιδιών</i>. Αθήνα: Πατάκης.Παπαγιάννη, Μ. (2015). <i>Η μυστική συνταγή της Έλλης</i>. Αθήνα: Πατάκης.
Ιστοσελίδες και βίντεο <ol style="list-style-type: none"><i>Η Ελλάδα της αλληλεγγύης - κοινωνικό παντοπωλείο</i>. Ανάκτηση από: https://www.youtube.com/watch?v=6nu-F5EUM2, στο youtube από: Πράξη Αγάπης - Act of Kindness: https://www.youtube.com/@PRAXIAGAPISΣυλλογικό έργο. (2017). eBooks4Greeks. Ανάκτηση από Publications.gov.cy: https://www.ebooks4greeks.gr/kaliergia-ethelontismou-ke-energou-politi-sta-sholiaΤζαφέρη, Π. (2019). <i>Νοιάζομαι και Δρω</i>. Ανάκτηση από https://noiazomai.gr/2019/06/06/i-dynami-toy-emeis-enanti-toy-ego/Τζηκαλάγια, Δ. Τ. (2023). 3ο Δημοτικό Σχολείο Καστοριάς. Ανάκτηση από https://blogs.sch.gr/3dim-kas/2023/01/24/o-ethelontismos-stin-zoi-mas/
4η ενότητα
Βιβλία <ol style="list-style-type: none">Βαλάχας, Β., (2016), <i>Η μοναξιά του Φειδιππίδη</i>. Θεσσαλονίκη: Αμφικτυονία Ελληνισμού, 5ος Παγκόσμιος Ποιητικός Διαγωνισμός,Βασιλοπούλου, Α.,Τσαμπαλίκας,Μ. (2015) <i>Λάβετε Θέσεις</i>. Αθήνα: Πατάκης (2021)Στέλιος Κυριακίδης, <i>Ο άνθρωπος που έτρεξε για έναν ολόκληρο λαό</i>. Αθήνα: Καστανιώτης
Ιστοσελίδες και βίντεο <ol style="list-style-type: none">Δύο νέοι πρωταθλητές ιστιοπλοΐας μιλούν για το άθλημα. Ανάκτηση από: https://www.youtube.com/watch?v=Vf2wwO6xUII&ab_channel=DownTownMagazineKaori Icho. Ανάκτηση από: https://en.wikipedia.org/wiki/Kaori_IchoΚαρολίνα Πελενδρίτου. Ανάκτηση από: https://athletestories.gr/author/karolina-pelendritouΟ αυθεντικός Μαραθώνιος. Ανάκτηση από: https://www.athensauthenticmarathon.gr/Σπύρος Γιαννιώτης. Ανάκτηση από:https://el.wikipedia.org/wiki/Σπύρος_Γιαννιώτης33οι Αγώνες Δρόμου για όλα τα σχολεία του Δήμου Ν. Ιωνίας - Δελτίο Τύπου. Ανακτήθηκε από: https://www.ΔΕΛΤΙΟ--ΤΥΠΟΥ--33οι-ΑΓΩΝΕΣ-ΔΡΟΜΟΥ-ΓΙΑ-ΟΛΑ-ΤΑ-ΣΧΟΛΕΙΑ-ΤΟΥ-ΔΗΜΟΥ-Ν.-ΙΩΝΙΑΣΘερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες 2004. Ανάκτηση από: https://el.wikipedia.org/wiki/Θερινοί_Ολυμπιακοί_Αγώνες_20049. Σαν σήμερα: 13 Αυγούστου 2004 – Η τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας: Ανάκτηση από: https://www.kathimerini.gr/istoria/562543402/san-simera-13-aygoystoy-2004-i-teleti-enarxis-ton-olympiakon-agon-on-tis-athinas/
5η ενότητα
Βιβλία <ol style="list-style-type: none">Μαστρομιχαλάκη, Α., & Βούκανου, Μ. (2005). <i>Όλη η Ελλάδα... ένα ταξίδι</i>. Αθήνα: Ακρίτας.Μιχελάκη, Σ. (2022). <i>Πάρνηθα Μια θέση στον πλανήτη Γη II</i>. Αχαρνές: ΤυπόραμαΠαπαντωνίου, Ζ. (2011) <i>Τα ψηλά βουνά</i>. Αθήνα: ΕστίαΠαράσχου, Σ. (2011), <i>Δύο Μικρές Κυρίες στην κατασκήνωση</i>. Αθήνα: ΕλληνοεκδοτικήΡοσέ, Μ.-Α. Λ., & Σιδέρη, Ν. (2002). <i>Τα μυστικά του δάσους</i>. Αθήνα: Άγκυρα.Σπαντιδάκη, Ε. (2013), <i>Ο μάστορας των λουλουδιών</i>, Αθήνα: ΣταμούληΣυλλογικό, Έ. (1995). <i>Ένα δένδρο μεγαλώνει μαζί μου</i>. Αθήνα: Σώμα Ελληνίδων Οδηγών, Υ.Πε.Χω.Δε.
Ιστοσελίδες και βίντεο <ol style="list-style-type: none"><i>Ελληνικά νησιά για φυσιολάτρες</i>. Ανάκτηση από https://www.ferryhopper.com/: https://www.ferryhopper.com/el/blog/featured/nisia-diakopes-fysi<i>Κινητοποίηση και ανάληψη δράσης για τις δασικές πυρκαγιές</i>. Ανάκτηση από:https://www.youtube.com/watch?v=IVQCyg38I4, Ανεβασμένο στο youtube από WWF GREECE https://www.youtube.com/@WWFgrwebtv<i>Πρέσπες</i>. Ανάκτηση από: https://www.wwf.gr/ti_kanoume/fysh/prostaeuomenes_perioxes/prespes/<i>Σπήλαια Διρού</i>. Ανάκτηση από https://www.diros-caves.gr/vr-tour/<i>Ένα σπάνιο σπήλαιο</i>. Ανάκτηση από:https://www.same-museum.gr/istorika-sami/spileo-melissanis/
Επετειακά κείμενα
Βιβλία <p>Ανδρικοπούλου, Μ. (2020) <i>Κωνσταντίνος Κανάρης τ' όνομά μου</i>. Αθήνα: Καλέντης</p> <p>Βαλάση, Ζ. (2011) <i>Ο παράξενος χαρταετός Στο: Τα Μαγικά Μολύβια</i>. Αθήνα: Κέδρος</p> <p>Βαρελλά, Α., Ραζής Α. (2021) <i>Το χελιδόνη της 25ης Μαρτίου 1821</i>. Αθήνα: Πατάκης</p> <p>Λαμπρέλλη, Λ. (2021) <i>Έντεκα μέρες του Απρίλη 1826</i>. Πατάκης</p> <p>Σαρή, Ζ. (2012) <i>Ο Αρλεκίνος</i>. Αθήνα: Πατάκης</p> <p>Ντεκάστρο, Μ. (Επιμ.). (2020). <i>21 + 1 συγγραφείς γράφουν, καλλιτέχνες εικονογραφούν για το 1821</i>. Αθήνα: Παπαδόπουλος</p>
Ιστοσελίδες και βίντεο <p><i>Τα δρώμενα της αποκριάς και οι ρίζες τους</i>. Ανακτήθηκε από: https://argolikivivliothiki.gr/2019/02/22/the-events-of-the-carnival-and-its-roots/</p> <p><i>Οίτη: Ενημερωτικό Έντυπο</i>, Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλιάδας Σπερχειού Και Μαλιακού Κόλπου, Ανάκτηση από: https://oiti.gr/sites/default/files/Oiti_36selidoEntyro_NEW.PDF</p> <p><i>Η έξοδος του Μεσολογγίου για παιδιά</i>. Ανακτήθηκε από:https://www.youtube.com/watch?v=5jDnqrAKFdw-Mαθαίνουμε_κι_αλλιώς:_https://www.youtube.com/@Mathainoume_ki_alliws</p> <p><i>Η καθιέρωση της εθνικής εορτής της 25ης Μαρτίου</i>. Ανακτήθηκε από: https://www.orthodoxianewsagency.gr/istoria-ethnika-themata/i-kathierosi-tis-ethnikis-eortis-tis-25is-martiou-eis-to-diinekes/</p> <p><i>Κανάρης</i>. Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=TyDRy52_bgM Εκπαιδευτική Τηλεόραση: https://www.youtube.com/@EducationalTVGreece</p> <p><i>Πυρπολικό: ένα πανίσχυρο ελληνικό όπλο</i>. Ανακτήθηκε από: http://historyreport.gr/index.php/Στα-νεότερα-χρόνια/Ελληνικά-Θέματα/1281-Πυρπολικό-Ένα-πανίσχυρο-ελληνικό-όπλο</p>

σελ. 47 (1): ©Spyros Louis Breal Cup front close.jpg _FocalPoint CC BY-SA 4.0 - Own work

σελ. 47 (2): ©1896_Olympic_medal_Unknown author_ Coubertin, Pierre De; Philemon, Timoleon J.; Politis, N.G._public Anninos, Charalambos (1897)_public_domain

σελ. 48: ©Olympic flame at opening ceremony 2004_I, Alterego_ CC BY-SA 3.0

σελ. 54: ©Statue of Pheidippides along the Marathon Road_en.wikipedia to Commons_ CC BY-SA 3.0

σελ. 55: ©Albert Meyer 5 Olympia 1896_ 1896 Athen. The pictures of the first Olympiad, Brandenburgisches Verlagshaus_ public_domain

σελ. 92: φωτο πάνω δεξιά: ©"https://www.nationalgallery.gr/artwork/o-palaion-patron-germanos-evlogei-ti-simaia-tis-ep-anastasis/_The Bishop of Old Patras Germanos Blesses the Flag of Revolution_Theodoros Vryzakis, Public domain, via Wikimedia Commons

σε. 93 αριστερά: © Andreas Kriezis_Portrait of Rigas Feraios_public_domain, δεξιά: © Filiki Eteria flag.svg_ Philly boy92_ http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/03/Philiki.jpg_creative_commons

